PÅ BRÖLLOP MED
JENNIFER KIVINEN

FOTOGRAFEN SOM
MILJÖAKTIVIST

HUNGER MED SUNDSTRÖM

Fotografisk Tidskrift #3/2026

portfolion

joakim sundström

SJÄLVPORTRÄTT

NAMN Joakim Sundström.
ÅLDER 47.
BOR Utanför Falun.
HEMSIDA
joakimsundstrom.se

JOAKIM SUNDSTRÖM plåtar bäst när han är hungrig. För motiven är oftast det han är sugen på för stunden.

– Jag försöker få in en liten historia i varje bild, där varje tugga är som ett barndomsminne. Men det absolut viktigaste är ju att få maten att se god ut.

Joakims färgstarka, direkta matbilder står som en rak motsats till hans, enligt egen utsago, ganska blyga person.

– Det är kanske genom bilderna jag får utlopp. Det är enkla bilder, väldigt direkta och nästan lite kaxiga. Och det är kanske för att jag är så blyg som det inte blivit så mycket bilder på människor. Men det kommer.

Men som så många andra fotografer började han någon annanstans. I många år var han delägare och ad på en reklambyrå i Falun. Allt som oftast plockade han fram kameran när det behövdes för uppdragen.

– Jag var en ad med kamera, helt enkelt.

Men för tre år sedan sålde Joakim sin del i byrån för att satsa helhjärtat på fotografi.

– Jag var så trött på byråjobbet. Jag hade jobbat med det nästan hela mitt vuxna liv, och på slutet satt jag mest och räknade timmar.

Han köpte en Fujifilm GFX 100S II och byggde om ladan på gården till en fotostudio.

– Jag använder mycket speglar och skivor målade i svart, grått eller vitt för att styra ljuset.

På önskelistan står en rad olika projekt.

– En kokbok vore kul, och det skulle bli så jäkla snyggt. Jag skulle också vilja göra en färgglad svampplockarbok för barn. Och sist men inte minst vill jag dokumentera den svenska obygden med mina starka klara färger. Det blir ofta så grått och trist när man ska visa upp den svenska landsbygden. Jag gillar förstås Martin Parr, för färgerna, och jag upptäckte nyligen Gustav Gräll, som är jättebra.

Studion ligger mitt ute i skogen, nära byn Larsarvet utanför Falun. Här lever Joakim Sundström »Pettson & Findus-liv«, tillsammans med höns, bin och grönsaksodlingar.

– Ja, jag har till och med hängselbyxor. Finbyxorna åker bara på när jag åker till Stockholm för att träffa min agent eller någon uppdragsgivare.

/ OSKAR HAMMARKRANTZ

hej

CHRISTOPHER HUNT

OSKAR HAMMARKRANTZ
CHEFREDAKTÖR (TF)

Våga stå upp för breddaren

I DET HÄR NUMRET FÅR VI bland annat följa med fotografen Jennifer Kivinen på bröllop. När jag några dagar efter bröllopet kollar igenom hennes portfolio på hemsidan slås jag av en sak: Här finns nästan bara stående bilder. Eller höjdare, om man vill. Inga liggande, eller breddare. När jag frågar Jennifer om varför det är så är svaret självklart: Hon har vuxit upp med Instagram och mobilkameror. Och började sin karriär med just stående »dagens outfit-bilder«.

Det visar sig att Jennifer egentligen bara följer med sin samtid. För det liggande formatet är akut utrotningshotat. Sedan Kodak 1935 lanserade sin 135 mm film med förhållandet 2:3 har den liggande bilden helt dominerat. Det är bara att titta på hur en kamera är ergonomiskt utformad. När digitalkameran slog igenom såg den likadan ut som småbildskameran, och även höjd–bredd-förhållandena följer samma ratio, trots att kamerasensorn inte har samma begränsningar som den fysiska filmen.

Fram till för ungefär 15 år sedan uppskattas att ungefär 80 procent av alla bilder som togs var liggande. Men så plötsligt hände något. Instagram slog igenom, och blev därefter för några år sedan omsprunget av Tiktok. Bägge med det stående formatet gemensamt.

Plattformar som Instagram Stories, Tiktok, Snapchat och Youtube Shorts är byggda för vertikal visning. Undersökningar visar också att vi allt mer sällan väljer att vrida på telefonen för att titta på bilder eller filmklipp, vilket är ytterligare en dolkstöt mot det liggande formatet.

Idag uppskattas 60 procent av alla bilder som tas, oavsett kamera, vara stående. För mobilbilder är siffran nästan 80 procent.

ROGER TURESSON

Roger Turesson, breddarnas mästare.

Fotografen Gustav Gräll stärker tesen. »När jag föreläser brukar jag prata om att man måste ta både stående och liggande bilder, men de unga fotograferna tänker inte alls så. Alla deras bilder är stående. De stående bilderna är direkta och effektiva, men har inte så många lager.«

Gustav menar att liggande bilder inte har en chans på vissa plattformar.

»Titta på Roger Turesson, Sveriges bästa bildjournalist. Han har nästan inga följare alls på Instagram, för hans liggande bilder fungerar inte där. Många unga fotografer missar honom som inspirationskälla.«

Själv tar Roger Turesson, nybliven frilansfotograf efter 18 år på Dagens Nyheter, det liggande formatets annalkande död med viss ro.

»Om jag tittar tillbaka så är mina flesta och bästa bilder breddare. Jag letar gärna efter sidomotiv och inte bara huvudmotivet, då fungerar breddare bäst. När dagstidningar på nätet slog igenom var det bara breddare som gällde. Det är kul med stående, jag ska försöka utmana mig själv och bli bättre på det.«

Fram till för ungefär 15 år sedan uppskattas att ungefär 80 procent av alla bilder som togs var liggande. Men så plötsligt hände något.

medverkar

ANNELIE CARLSTRÖM

LENA MODIGH

Annelie gick ut Beckmans Designhögskola våren 2007. Sedan dess har hon arbetat som illustratör och konstnär på heltid. Bland kunderna märks DN, Vogue, Postnord, Moderna museet, H&M, Kungliga Operan och den svenska folkpopduon First Aid Kit. I det här numret har hon illustrerat artikeln om fiktiva fotografer.

JESPER HÖGSTRÖM

MALIN CROPPER

Jesper är journalist, författare och översättare och har bland annat skrivit biografier om Hjalmar Söderberg, Gunnar Ekelöf och Tora Dahl. Hans senaste bok är självbiografiska »Smultronstället«. I det här numret har han skrivit om fotografer i litteraturen.

GÖRAN GREIDER

THRON ULLBERG

Göran är författare, poet, chefredaktör och mycket mer. Han har bland annat suttit i juryn för Svenska Fotobokspriset. I det här numret har han skrivit om en bild av Olof Palme.

REDAKTÖR GÖR COMEBACK

Nästa nummer av Fotografisk tidskrift kommer ut i december. Och då är ordinarie chefredaktör Jenny Morelli tillbaka från tjänstledighet och studier. Välkommen tillbaka! Du når henne på mejladressen jenny.morelli@sfoto.se

14 **Martin Kull** »Jorden du ärvde«.

MARTIN KULL

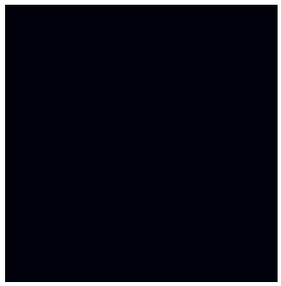
»Jag vill visa att de planetära gränserna också bryts hos oss.**«** **14**

AYANA V JACKSON

32

JENNIFER KIVINEN

24

MAX BAREL

42

Portfolio / Joakim Sundström **/ 1**
Hej / Rädda breddaren **/ 6**
Aktuellt / Åsa Sjöström **/ 8**
Gästen / Oskar Kardemark **/ 9**
Aktuellt / Hasselblad Masters **/ 10**
Fem frågor / Tone Hansen **/ 11**
Aktuellt / Pieter ten Hoopen **/ 12**
Tema / Klimataktivism **/ 14**
Tankar om en bild / Göran Greider **/ 22**
Fokus / Jennifer Kivinen **/ 24**
Rapport / Allt från Arles **/ 32**
Åt helvete / Christopher Hunt **/ 36**
Litteratur / Fiktiva fotografer **/ 38**
Kritik / Nya fotoböcker **/ 42**
Bransch / Företagsporträtt **/ 44**
Teknik / Säkra alternativ **/ 46**
Inställningar / Nayra Aly **/ 47**
Fråga juristen / Politiska bilder **/ 47**
Förbundet / Nyheter **/ 48**
Styrelsen har ordet / Rebecka Uhlin**/ 49**
Utställningar / Över hela landet **/ 50**

aktuellt

TRE VINNARE HOS KULT

I somras utlyste Förlaget Kult Books en open call för projektet 100 Book Award, där ett utvalt projekt skulle resultera i en fotobok i begränsad upplaga om 100 exemplar. Nu står det klart att man bland de 340 inskickade bidragen istället valde ut tre projekt, nämligen Tudor Rhys Etchells, Áron Tóth-Heyn och Santa West.

FOTOSALONGEN ÄR TILLBAKA

Sommaren 2027 presenterar Hasselbladstiftelsen Fotosalongen för andra gången.

Amatör- och yrkesfotografer inom alla genrer kan söka och skicka in sina verk genom en öppen utlysning mellan den 1 augusti och 18 oktober 2026.

De inskickade verken kommer bedömas av en jury bestående av Alexandra Ellis, Tarik Saleh, Elisabeth Toll och Dragana Vujanović Östlind.

JUERGEN TELLER

Kate Moss, av Juergen Teller.

TILLBAKA TILL 90-TALET

Tate London storsatsar på nostalgi. Utställningen »The 90s: Art and fashion« är kurerad av Edward Enninful, som hunnit med att vara chefredaktör för British Vogue, redaktionschef för Condé Nast och modechef på i-D. Utställningen visar, bland mycket annat, tidstypiska fotografier av namn som Juergen Teller, David Sims och Corinne Day.

Utställningen pågår från 8 oktober till 14 februari 2027.

ÅSA SJÖSTRÖM

»Thorsby/Torsby« av Åsa Sjöström.

Sjöström prisad i Helsingborg

ÅSA SJÖSTRÖMS BILDER har uppmärksammats med två World Press Photo awards, 2006 och 2015, och flera tillfällen i tävlingen Årets bild. År 2006 vann Sjöström som första svenska kvinna första pris i World Press Photo med en serie om en balettskola i Moldavien, i klassen Arts and entertainment. Åsa Sjöström har också blivit nominerad till Röda Korsets journalistpris två gånger och Unicef Photo Award två gånger för sina bildreportage. År 2018 tilldelades hon Lars Tunbjörk-priset och nu kan hon lägga även Helsingborgs Dagblads fotopris till samlingen.

Priset delades ut på Dunkers kulturhus i slutet av augusti i samband med vernissaget för utställningen *Thorsby/Torsby*.

EGGLESTON I LONDON

FÖR PRECIS 50 år sedan släpptes William Egglestons banbrytande och stilsättande bok *William Eggleston's Guide*. För att fira jubileet visar The Photographers Gallery i London i höst utställningen *All that goes unnoticed*, där några av fotografens mest ikoniska bilder varvas med mer okända verk från hela karriären.

Utställningen pågår från 14 oktober till 21 februari 2027.

WILLIAM EGGLESTON

»Glass on Plane«, 1974.

JAY MAISEL HAR GÅTT BORT

DEN AMERIKANSKE fotografen Jay Maisel gick bort i slutet av augusti, 95 år gammal. Maisel har bland annat belönats med en Lifetime Achievement Award från American Society of Media Photographers och Infinity Award från the International Center of Photography.

Jay Maisels stora genombrott kom med omslagsbilden till Miles Davis-skivan *Kind of Blue*, 1959.

I INSTAGRAMFLÖDET

OLLE AMCOFF
Som biolog och naturfotograf riktar Amcoff blicken mot en värld som är osynlig för blotta ögat. @MOSSRANGER

CHRISTOPHER DEAN
Musikfotografi med fokus på black metal-artister, dark art och konsertupplevelser. @NECROSHORNS

AILIN MIRLASHARI
Flödet samlar bilder från Ailins konstnärliga processer och möten med människor och platser. @AILINMIRLASHARI

gästen

CARL ANDER

OSKAR KARDEMARK
FOTOGRAF OCH SKRIBENT

Ett hälsosamt mått av självdistans

ANTINGEN FORMAS MAN av sitt medium eller så formar man det själv efter vad man vill uttrycka. Det menade den amerikanska konstnären och fotografen Duane Michals som gick bort i början av sommaren, 94 år gammal och aktiv in i det sista. Jag minns en fotograf som trampade upp en egen stig i det fotografiska landskapet, på tvären med Bressons »avgörande ögonblick«.

Driven av humor, lekfullhet och existentiell nyfikenhet började Michals att experimentera med bildsekvenser på 1960-talet. I verk som *The spirit leaves the body* och *The human condition* avhandlade han ämnen som den egna döden och tillvarons instabilitet; metafysiska bildsekvenser som tar avstamp i vardagen bara för att, ruta för ruta, förskjuta verkligheten. Bilderna försåg han ofta med handskriven text, där textens uppgift inte var att bekräfta bilden utan istället att utmana eller fördjupa dess motiv.

Michals hade en bakgrund som grafisk designer och steget till fotografin var inte självklart. Michals menade att kameran endast registrerade yta, och

Mycket av det som en gång gjorde Michals kontroversiell har idag blivit norm: att kombinera dokumentärt och iscensatt, text och bild.

han intresserade sig för det som fanns under och bortom det synliga. Han var tvungen att sammanfoga bild med text för att göra mediet till sitt eget.

Hans konstnärskap genomsyras av ett hälsosamt mått av självdistans, något som inte alltid förknippas med konstnärer. Kanske är det därför jag ofta överrumplas av en lust att fotografera när jag ser hans bilder? Genom att ständigt ifrågasätta mediets begränsningar visade han på nya, innovativa sätt att ta sig an fotografi. Hans färgfotografi ska också nämnas. Färgbilderna är mindre kända, men minst lika stilsäkra och värda att bekanta sig med.

Som fotograf vägrade Michals att reduceras till enbart ett par ögon. Varför förminska fotografer så, menade han. Är vi inte alla våra sinnen? Detta, tillsammans med misstron mot det enskilda fotografiet, gjorde att han hamnade på tvären med mycket av det dokumentära tankegodset inom 1970-talets fotografi. Trots stora framgångar förblev Michals på fri fot undan grupperingar och definitioner; aldrig helt i fas med sin tid, alltid lystrande till ljudet från en annan trumma.

Kombinationen av Michals enkla teknik, små kopior och vardagsnära miljöer har gjort honom särskilt intressant för dem som just förälskat sig i fotografi. Kombinationen av tillgänglighet och extravagans är förförisk. Men hans avtryck går att se långt utanför fotovärlden. I såväl musikvideor som i mode- och litteraturvärlden kan man se spår av hans temperament och särskilda uttryck.

Mycket av det som en gång gjorde Michals kontroversiell har idag blivit norm: att kombinera dokumentärt och iscensatt, text och bild, att jobba seriellt. Ska man peka på något som inte verkar ha gått i arv så är det kanske hans spjuveraktighet. Just humorn och lekfullheten är nog vad jag kommer att sakna mest.

aktuellt

DÄRFÖR ÄR MINNESKORT SÅ DYRA

Som du säkert märkt har priset på minneskort till kameran ökat rejält på sistone. Exempelvis har sd-kort ökat med ungefär 125 procent sedan hösten 2025.

När minnestillverkarna styr mer av produktionen mot den lönsamma datacentermarknaden, främst för AI, minskar tillgången för konsumentprodukter. Minnestillverkarna fortsätter att prioritera den snabbt växande AI- och datacentermarknaden och bedömningar pekar på fortsatt ansträngd tillgång.

YUDHA KUSUMA PUTERA

»Waste Colonialism«, Yudha Kusuma Putera.

Hasselblads nya mästare

EFTER ÖVER 108 000 INSKICKADE bilder från fotografer i fler än 160 länder är Hasselblad Masters 2026 avgjord. Sju fotografer kan nu titulera sig Hasselblad Master.

I kategorin Art vann Yudha Kusuma Putera från Indonesien med sitt projekt *Waste Colonialism*. Architecture vanns av kanadensiske Kevin Boyle med *DaySleeper | Movieland*. I Landscape vann Rohan Reilly från Irland med *Ephemeral Visions*. Project//21, kategorin för fotografer upp till 21 år, vanns av Panitbhand Paribatra Na Ayudhya från Thailand med *Dwellers of the Night*. Portrait vanns av Svetlana Jovanovic från Nederländerna med *Otherness*. I Street vann Gosse Bouma från Nederländerna med *Morning Ritual* och Wildlife vanns av Alfred Minnaar från Sydafrika med *The Forest I Roam*.

Varje vinnare får titeln Hasselblad Master, en 100-megapixels mellanformatskamera från Hasselblad, två XCD-objektiv och ett kreativt stöd på 5 000 euro.

OLOF GRIND

Pheobe Bridgers, »Lost Weekend«.

GRIND BAKOM BRIDGERS

Den amerikanska artisten Phoebe Bridgers är aktuell med färska albumet »Lost Weekend«. Lite extra spännande är att de bägge senaste skivorna har omslag signerade den svenske fotografen Olof Grind, som har en stor del i Bridgers visuella profil.

MATTIAS KLUM I VÄRVET

Att fotografer intervjuas i långkörarpoddserien Värvet tillhör inte vanligheterna. Men i rykande färska avsnitt 751 hittar vi en lång och spännande intervju med ingen mindre än naturfotografen Mattias Klum. Finns där poddar finns.

KARL G JÖNSSON

Livs levande Mats Bäcker framför väggfotografiet.

MATS EGEN MURAL

FÖR GANSKA precis 49 år sedan tog Mats Bäcker omslagsbilden till Malmös rock'n'roll-kung Kal P Dals genombrottsskiva *Till Mossan!*. I slutet av juni blev fotografiet till väggkonst och minnesmärke. Bilden och väggen hittar du på innergården till Lilla Fiskargatan 4D i Lund, om du har vägarna förbi. Missa inte heller den anspråkslöst namngivna *Filmen om Kal P Dal* som finns på SVT Play.

MY MATSON

NAMN Tone Hansen.
AKTUELL Ny överintendent och chef för myndigheten Moderna museet.
BAKGRUND Har tidigare varit chef för Henie Onstad kunstsenter och Munchmuseet.

5 frågor

Tror inte på nischmuseer

Många anser att fotografiet hamnat i skymundan för andra konstformer på Moderna museet. Hur ser du på det?

– Fotografiet har en naturlig plats i konsthistorien och Moderna museets samling är vida känd. Det som står klart för mig är att fotografiet, med museets utvidgade uppdrag, kommer att stå centralt, både som dokumentation, som konstnärligt uttryck och inte minst som förmedlare av viktiga berättelser.

Någon fotograf som berört dig extra?

– Jag har arbetat med utställningar med bland andra Kåre Kivijärvi och Catherine Opie, som berört mig. Den senaste fotograf jag »upptäckt« är Ikram Abdulkadir. Från min egen generation Torbjørn Rødland och Annika Elisabeth von Hausswolff.

Hur ser du på att ställa ut eller förvärva »fotografi« skapat genom generativ AI?

– Generativ AI är en utmaning. Det är en utveckling som vi ska följa och försöka förstå möjligheterna med, men jag är i grunden mer intresserad av den som »står bakom kameran«, alltså vilken utgångspunkt och vilket engagemang bildkonstnären har. En sak är säker: vi kan inte blunda och tro att det här går över. Det blir viktigt att ha en övergripande etisk diskussion.

Hur ser din egen relation till fotografi ut?

– Fotografiet som konstform varit en stor del av min vardag, och det kommer att fortsätta vara ett viktigt konstnärligt uttrycksmedel.

Vore det bättre att skapa ett renodlat fotografiskt museum?

– Jag tror på ett starkt men mångfacetterat museum, med experter som kan sina områden och att vi kan skapa upplevelser för en bred publik. Där hör fotografiet hemma. Jag tror inte på små nischmuseer i det här sammanhanget. För oss är bredden viktig.

/ OSKAR HAMMARKRANTZ

PIETER TEN HOOPEN

Bild ur reportaget »Söderbärke«, 2002.

PIETER TEN HOOPEN

Ur serien »Jordbävning i Balakot«, 2005.

Den motvillige fotografen tar plats på film

Nu kommer SVT-dokumentären »Pieters Sverige – kärlek till fotografi och ett land«.

TEXT **ELIN LILJERO ERIKSSON** FOTO **PIETER TEN HOOPEN & STEFAN EKMAN**

Tajmningen var allt annat än perfekt. Efter decennier av utlandsprojekt hade fotografen Pieter ten Hoopen dragit sig undan och trivdes med det – att leva i avskildhet i sitt hus i Hjo. Men när dokumentärfilmaren Stefan Ekman hörde honom i en podcast föddes idén som skulle förändra situationen.

– Jag kände till Pieter ten Hoopen och visste att han hade varit med om mycket som fotograf, inte minst i sina arbeten utomlands. Dessutom har han ett eget sätt att fotografera. Men det var när jag hörde hans förmåga att formulera sig som jag ville göra en dokumentär om honom, berättar Stefan.

Med storytelling som främsta drivkraft har Stefan Ekman tillsammans med produktionsbolaget Ekman & Winroth gjort flera dokumentärfilmer för SVT. Den här skulle bli den femte. Det fanns bara ett problem.

– Privat var jag inne i en ny fas. Jag fotograferade fortfarande, men jag kände mig klar med att prata om mina projekt. Jag trivdes med att vara för mig själv. Så när Stefan ställde frågan kändes det nästan som en konfrontation, minns Pieter ten Hoopen.

Men när Pieter fick landa i tanken insåg han något annat:

– Det skulle faktiskt handla om fotografi – något som länge inte fått den plats det förtjänar i kulturvärlden. Ofta stannar uppmärksamheten vid kändisporträttfotografer och ännu en Anton Corbijn-utställning. Jag kan bli lite trött på den typen av skildringar, med all respekt för Corbijn. Kanske jag kunde bidra till ett bredare samtal.

Jag fotograferade fortfarande, men jag kände mig klar med att prata om mina projekt.

Parallellt växte idén om att skildra Sverige och de som lever här.

– En anledning till att jag flyttade hit var människorna och Sveriges vackra natur, säger den nederländske fotografen som slog rot här i slutet av 1990-talet.

– Men sedan dess har jag arbetat nästan uteslutande utomlands, jag känner att jag som fotograf har försummat Sverige lite.

I dokumentären, som sänds i SVT:s *K Special* den 25 september, får man inte bara en inblick i Pieters långa yrkeskarriär, utan får också följa

PIETER TEN HOOPEN

Fotoboken »Tokyo 7« utkom 2012.

STEFAN EKMAN

PIETER TEN HOOPEN

Pieter ten Hoopen föddes i Nederländerna 1974 och kom till Sverige 1999. Han har haft stora framgångar i bland annat Årets bild och Press Photo Contest. 2023 tilldelades han Lars Tunbjörk-priset.

honom i nutid när han reser från norr till söder.

– Jag minns särskilt när vi var i Malmberget, där flytten av samhället satt djupa spår. Det är en sak att möta människor mitt i en förändring, men det som händer med dem efteråt är lika intressant. Samtidigt symboliserar norra Sverige framtidstro och den gröna omställningen. Hur påverkas människorna där känslomässigt av det? De två berättelserna ville jag skildra.

Bakom kulisserna fanns Stefan.

– Stora delar av dokumentären är gjord med handkamera för att enkelt hänga på. Pieter är i ständig rörelse och väldigt snabbfotad, han tar fort kontakt med dem han vill fotografera och rör sig snabbt fram och tillbaka för att hitta rätt i olika vinklar.

Det påminner om hur allt började för Pieter ten Hoopen.

– Jag var 22 år och arbetade som reseledare när en vän gav mig en kamera och sa: »Ta bilder när du är ute och reser.« Det blev en stor upptäckt: plötsligt kunde jag dokumentera människor och situationer!

Idag har Pieter ten Hoopen rest världen över och är känd för sina ofta gripande reportage om människor i kris, på flykt och i stora samhällsförändringar. Detta har resulterat i prestigefyllda utmärkelser, däribland Scanpix stora fotopris, flera Årets bild-utmärkelser, tre vinster i World Press Photo och en plats i World Press Photo Masterclass.Han har även arbetat med film, blivit Emmy-nominerad och 2023 fick han Lars Tunbjörkpriset. Men arbetet har också satt djupare spår.

STEFAN EKMAN

Scen ur Stefan Ekmans film.

– En del av Pieters resor har skapat trauman som han behövt bearbeta, som när han var i Hiroshima och mötte en man som överlevt bomben, säger Stefan och berättar att dokumentären innehåller flera djupgående intervjuer med Pieter.

– Det var fint att få återbesöka människorna, tankarna och känslorna med lite större perspektiv än när man stod mitt i allt, säger Pieter.

När dokumentären nu är klar tycker Pieter att den är ett ovanligt porträtt, på ett bra sätt.

– Den har många lager och är personlig utan att bli naken. Dessutom handlar den inte bara om mig, utan minst lika mycket om människorna jag mött längs vägen. Det är något jag verkligen uppskattar.

CHRISTIAN TAMAYO ÅSLUND

Aktivist, javisst!

Kameran är ett viktigt verktyg för att väcka förståelse för klimatförändringar. F har träffat fyra fotografer som brinner för att dokumentera det många andra tar för givet.

TEXT **JONNA DAGLIDEN HUNT** FOTO **CHRISTIAN TAMAYO ÅSLUND, MARTIN KULL, KRISTOFFER GRANATH & FATIMA BOUKARCHID**

Christian Tamayo Åslund har arbetat för Greenpeace i flera år och deltagit i ett stort antal expeditioner.

Med blicken på en monitor följer Christian Tamayo Åslund undervattensrobotens färd på 3 000 meters djup och arbetar med att dokumentera den Arktiska mittoceaniska ryggen – ett av jordens minst utforskade vildmarksområden. När vi talas vid har han just fått satellituppkoppling ombord på ett fartyg mellan Grönland, Svalbard och Island, där han befinner sig på en expedition tillsammans med Greenpeace och ett team forskare från ledande europeiska forskningsinstitutioner. Kameran styrs från en dator och genom den kan de livesända material. Det finns kommersiella intressen att utföra djuphavsgruvdrift i området. Men Greenpeace uppmanar till att skydda de unika djuphavsekosystemen med hydrotermala källor, undervattensberg och extraordinärt marint liv genom ett nätverk av marina reservat.

Tamayo Åslund kommer att spendera totalt en månad ute till havs. Det är midnattssol, så ibland är det svårt att veta om det är dag eller natt på fartyget. Forskarna jobbar i 12-timmarsintervaller med att styra roboten och kameran. För Tamayo Åslunds del blir det också en speciell tillvaro, med någon timmes sömn här, och en timmes arbete där. Främst handlar hans jobb om att redigera ihop bildmaterialet med intervjuer och det som pågår uppe på däck. Han ser också till att undervattensmaterialet ser intressant ut visuellt, så att forskarna kan berätta om vad som pågår här och varför det är viktigt. Följer man livelänken syns en havsbotten samtidigt som forskare klipps in och analyserar vad de ser. En robotarm rör sig långsamt över botten längst med svampliknande varelser, och plötsligt utropar en forskare »Oj, en bläckfisk!« när blötdjuret simmar förbi.

– Jag lär mig mycket av att sitta bredvid dem och se deras pågående analyser, säger Tamayo Åslund, som beskriver hur forskarna får upp material till »våtlabbet« ombord på fartyget som de sedan analyserar.

– De två forskarna vi har med från Uppsala universitet är specialister på svampdjur, som vi i allmänhet kallar för havssvampar. Men det är världens äldsta djur som har funnits här långt tidigare än dinosaurier och träd. Det är begynnelsen av evolutionen på jorden och det finns många intressanta forskningsområden kring det. Forskarna här är lyriska över att kunna hitta nya arter av svampdjur, säger han.

Det är inte första gången Tamayo Åslund befinner sig på den här typen av uppdrag. Ett av hans mest uppmärksammade projekt är en dokumentation av glaciärer och deras avsmältning i Arktis sedan början på 2000-talet. Dokumentationen utgår från Norska Polarinstitutets arkivbilder från tidigt 1900-tal, och nu 20 år senare har Tamayo Åslund följt upp igen. Studerar man bilderna som är tagna på samma plats är förändringen stor.

CHRISTIAN TAMAYO ÅSLUND

Stockholmsbaserade filmaren och fotografen Christian Tamayo Åslund har bland annat arbetat för Greenpeace sedan 1998, men bland uppdragsgivarna märks också Financial Times.

»Det är superintressant att dokumentera miljöförändringarna och förhoppningsvis få människor att förstå hur allvarligt läget är.**«**

CHRISTIAN TAMAYO ÅSLUND

Aktivister iklädda isbjörnsdräkter, på väg till Oslo Energy Forum.

CHRISTIAN TAMAYO ÅSLUND

Engelska kanalen, 2014. Bilden visar havssulor som dyker efter slängd fisk och bifångst runt en tysk supertrålare som fiskar sill.

Under sin uppväxt bodde Tamayo Åslund i Nordnorge och fick en naturlig kontakt med Arktis och Svalbard. Hans bakgrund är som fotojournalist och det var i början på 1990-talet som han började jobba för Greenpeace som fortfarande är en av hans stora uppdragsgivare.

– Jag har alltid varit natur- och miljöintresserad, så det blev naturligt för mig att fortsätta det intresset, och idag har de flesta av reportagen någon miljövinkel. Jag har successivt sett miljöförändringarna med mina egna ögon. Det är superintressant att kunna vara med och dokumentera det och förhoppningsvis få människor att förstå hur allvarligt läget är.

Tamayo Åslunds projekt spänner brett, från att fotografera överfiske och skogsavverkning i Sverige, till att dokumentera förödelsen av kärnkraftsolyckor i städer som Fukushima och Tjernobyl, samt under kriget i Irak. Det är tunga platser att vistas på.

– I Irak var det ett kärnkraftverk som inte hade säkrats och när amerikanerna ockuperade landet brydde de sig inte om kärnkraftverket. Då gick lokalbefolkningen in och plockade delar från reaktorn och tog tunnor där det hade förvarats radioaktiva ämnen med stora radioaktiva varningsskyltar. Dessa använde de till att samla regnvatten i och bada sina barn i. Sådana uppdrag är tunga att vara med och rapportera om – nästan tyngre än klimatrapporteringen, eftersom konsekvenserna är så omedelbara och mänskliga.

Forskning visar att bilder på klimatförändringar påverkar, men hur beror på vad som gestaltas. En studie som publicerades i *Journalism & Mass Communication Quarterly 2025* visar att det som starkast påverkar människors miljömedvetenhet inte är den tekniska kvaliteten på en bild eller hur den sprids, utan bildens narrativa innehåll – alltså vilken berättelse den förmedlar och vilka känslor den väcker. Bilder som skapar en känslomässig koppling till

»Jag har alltid varit miljöintresserad, så det blev naturligt för mig att fortsätta det intresset.«

MARTIN KULE

Monokulturer i svensk skog är raka motsatsen till biologisk mångfald.

»Jag vill visa att de planetära gränserna också bryts här hos oss, inte bara på andra sidan jorden.«

MARTIN KULL

Frilansfotograf som rör sig mellan dokumentärt och fine art. Har nyligen visat utställningen »Jorden du ärvde« på Naturum i Tyresta Nationalpark.

en plats, ett djur eller en mänsklig situation har betydligt större potential att påverka hur människor uppfattar miljöfrågor. Därför har miljöfotografi blivit ett viktigt verktyg för att översätta komplexa vetenskapliga frågor till något personligt och känslomässigt engagerande.

Fotografen Martin Kull, bosatt i Vaxholm, har funderat mycket på hur han ska nå ut med rätt budskap. I hans egna projekt, som rör sig i gränslandet mellan dokumentärt och konstnärligt berättande, undersöker han relationen mellan människa och landskap och de spår vi lämnar efter oss. Mycket av arbetet kretsar kring miljö- och klimatkrisen, ofta genom långsamma och subtila förändringar i naturen. Han återvänder gärna till platser för att fotografera förändringar över lång tid. I projektet *Jorden du ärvde* har han iscensatt bilder av barn och barnbarn i miljöer som gestaltar andra planetära gränser än klimatet: biologisk mångfald, markanvändning och övergödning.

– Vi ser varje dag massor med bilder från andra sidan jordklotet på enorma miljöförstöringar och klimatkrisens orsaker och verkan. Men jag ville visa att de planetära gränserna också bryts här hos oss. I en av bilderna visar jag exempelvis motsatsen till biologisk mångfald, monokulturer i svensk skog. Jag fotograferade också markanvändning, alltså hur vi och vår civilisation tränger undan naturen med vår infrastruktur. Och så plåtade jag den planetära gränsen biokemiska flöden, som i praktiken handlar om övergödning. Faktum är att både förlusten av biologisk mångfald och övergödningen har överskridit de planetära gränserna mer än klimatet. För mig handlar det här om vad jag lämnar efter mig till barn och barnbarn. När jag läst på förstår jag att det är jag och min generation som har satt planeten i krisläge.

Kull bestämde sig för att ta med sina barn och barnbarn ut i de dystopiska landskapen. Monokulturer i skogen, sopdeponier och bergkrossar, övergödda sjöar och vattendrag.

– Det blir en kraft i det på något sätt när man ser barnen och barnbarnen i de här miljöerna. En av de situationer jag minns mest är mitt barnbarn, som då var tre år, framför betongskrot på en sopdeponi för byggavfall i Gillinge, norr om Stockholm. Vi hade med hans bilar, hink och spade och jag satte honom framför en av betonghögarna. Både mina barn och barnbarn kommer att leva ett annat liv än jag har gjort. Kanske på grund av mitt leverne. Så det är tungt förstås.

På sin masterutbildning tog Kull del av forskning som visar hur man som fotograf kan påverka människors reaktioner och beteende för ett mer klimatsmart beteende.

– Jag tog med mig tre saker. Det första är att bilder från det lokala samhället och landskapet påverkar människor mycket mer än bilder från

»Mina barn och barnbarn kommer att leva ett annat liv än jag har gjort. Kanske på grund av mitt leverne.**«**

MARTIN KULL

Bild ur Martin Kulls projekt »The end of winter«.

KRISTOFFER GRANATH

Bild ur Kristoffer Granaths bok »Erosion«, utgiven 2022.

»Saker man tar för givet är inte beständiga. Den klassiska arbetaren börjar försvinna.«

andra sidan jordklotet. Det andra är att bilder med människor också får folk att reagera mer än bilder på landskap, hur eländiga eller hur vackra de än ser ut. Och det tredje, för att påverka människor till en förändring i deras beteende så fungerar bilder som visar på lösningar bättre än bilder som visar problem. I mina projekt försöker jag åtminstone ha med två av de där. I *Jorden du ärvde* har jag med det lokala och mänsklig närvaro i bilderna, säger han, och nämner tre fotografer som har inspirerat hans arbete, Stephen Gill, Matthew Brandt och Helene Schmitz, som alla på olika sätt skildrar människans påverkan på natur och landskap.

Själv arbetar han ofta med flera lager av berättelser i sina bilder. I projektet *När vi inte längre finns* lät han exempelvis naturen bli en medskapare genom att placera sina negativ ute i naturen under flera månader, där väder, fukt och organiskt material långsamt började bryta ned dem. I *The end of winter* lät han under kalla vinternätter fotografiska kopior frysa fast i havet innan han återfotograferade dem under ett tunt lager is, vilket gav bilderna ett drömlikt, impressionistiskt uttryck. I den senaste serien *Jorden du ärvde* har berättelsen även flyttat ut i själva utställningsrummet, där ramar byggda av granbarkborredödad gran, cement och växtmaterial från övergödda sjöar exemplifierar de miljöproblem som bilderna skildrar.

Fotografen Kristoffer Granath befann sig bokstavligen mitt i stormen Urd 2016 när han insåg att han ville dokumentera klimatförändringarna närmare.

– Det var rätt mäktigt. Jag ville konkretisera det. Vem är berörd? Vem jobbar med detta? För det är så abstrakt. Eve som var den sista ålfiskaren nere på östkusten, han förstår inte varför han inte får fiska ål. Jag försökte koka ned det så att den som står i Ystads hamn och ser min utställning förstår direkt, säger han.

KRISTOFFER GRANATH

Kristoffer Granath tilldelades 2019 Arbetets museums Dokumentärfotopris för sitt arbete med att dokumentera arbetsplatser under nedläggning.

FATIMA BOUKARCHID

Sundsvallbaserade Fatima Boukarchid har medverkat vid ett flertal utställningar, bland annat Nationalstadsparken 25 år.

FÄTIMA BOUKARCHID

Lavskrikan är klassad som Nära hotad (NT) på den svenska rödlistan av SLU Artdatabanken. Arten är inte akut utrotningshotad, men antalet minskar stadigt på grund av det moderna skogsbruket.

»Jag har växt upp med fiske och friluftsliv i skog och mark och ser hur landskapet förändras.«

För 15 år sedan lämnade han sitt jobb inom psykiatrin för att frilansa som fotograf. Sedan starten har han dokumenterat konsekvenserna av samhällsförändringar som drabbar människor i hans närhet. I projekt som *Erosion* skildras människor på den skånska kusten och hur de drabbats av klimatförändringar. Bland annat möter han Eve Ask, »Den sista ålfiskaren«, men han har också fotograferat nedläggningen av arbetsplatser såsom Barsebäcksverket, Arbetsförmedlingen, Findus och Höganäs Borgestad som tillverkat eldfast tegel i 200 år. Den röda tråden är enligt Granath själv den lilla människan mot det stora hotet.

– Saker man tar för givet är inte beständiga. Den klassiska arbetaren börjar försvinna rätt hårt. Just det där försvinnandet är spännande att jobba med. Personer och samhällen förlorar sin identitet, säger han.

I de norrländska barrskogarna och myrmarkerna kring Graninge fotograferar Fatima Boukarchid det som ännu finns kvar av det landskap hon växte upp i. Ett av hennes starkaste ögonblick var att under flera år följa en familj lavskrikor. Fåglarna hade blivit så vana vid henne att de kände igen ljudet av hennes bil och flög fram när hon kom. Hon brukade ibland mata dem med falukorv och beskriver dem nästan som husdjur.

En dag upptäckte hon att ett cirka 80 hektar stort skogsområde där lavskrikorna levde var markerat för avverkning. Hon kontaktade skogsbolaget i hopp om att stoppa avverkningen, men fick beskedet att det redan var för sent. Kort därefter fälldes i princip hela skogen.

– De här fåglarna lägger upp förråd i skogen för vintern där de har sin mat. Försvinner skogen är det inte så att de gör nya, utan då svälter de ihjäl. Jag satte ut mat och så var de där hela vintern. Året efter såg jag dem en gång, men nu är de inte kvar längre. Det var sista gången jag kunde fotografera dem, och det var en stor sorg, säger hon, och minns tillbaka på sin uppväxt som hon till stor del spenderade i skogen. Då var den full av liv, både människor och djur. Men idag upplever hon den som tom. Fotograferandet är med andra ord högst personligt för Boukarchid. Hon kombinerar sitt jobb som systemutvecklare på Försäkringskassan med att fotografera samt att föreläsa. Hon pendlar ofta mellan hemmet i Sundsvall och skogen i Graninge.

– Jag har växt upp med fiske och friluftsliv i skog och mark och ser hur landskapet förändras. Man tar all skog, går allt närmare byarna och lämnar inte ens små skogsfläckar kvar. Och så vet man att här bor duvhöken, här finns tjäderspelet – och så bara försvinner det.

ROONY JOHANSSON

Politikern som rock-stjärna

Göran Greider om ett fotografi av Olof Palme som berättar praktiskt taget allt om vad politiken idag saknar.

TILL SLUT FÅR JAG TAG PÅ HONOM. När jag först nådde honom på mobilen där han bor i Skåne svarade han: »Nej, det är inte jag.« Jag hörde en åldrad, men distinkt röst. Jag blev litet ledsen över att han inte ville prata; på sin telefonsvarare hade jag ju nyss hört honom säga sitt namn, Roony Johansson, och lägga till »före detta pressfotograf«. Jag tänkte att han inte helt enkelt inte ville prata.

Så jag tog en promenad genom skogen, ringde upp igen och sa tydligare vem jag var och att jag absolut inte var någon försäljare. När jag kom tillbaka ringde han upp.

Att prata med gamla ärrade pressfotografer är som att ha historien själv på tråden. Det var min känsla: ett slags högtidlighet. På första maj 1969, i det medeltida tornet Kärnan i Helsingborg, tog han sitt foto av Olof Palme när han satt och förberedde sig för sitt tal. Jag använde det som omslagsbild till min bok *Ingen kommer undan Olof Palme*, som utkom 2011. Det var självklart att använda den bilden. Fotografiet var ju inget mindre än en visuell bekräftelse på den tes jag drev i boken: Att Palme blev den ikon han blev därför att han stod i spetsen för en enorm, vittförgrenad folkrörelse. Han var inte det ensamma politiska geniet, den upphöjde statsmannen. Jo, han var det också, men han fick sin stora betydelse därför att den rörelse han kom att leda – särskilt mot slutet av sextiotalet – då nådde sin kulmen. I bakgrunden på fotot syns den stora folkmassan som kommit till Helsingborgs centrum för att lyssna på talet. Röda fanor vajar på en svartvit bild. Man bokstavligen ser den rörelse som bar Olof Palme.

Men inte bara det. Till höger i bilden har en ung kvinna vänt sig om för att kolla in Palme. Hon ler. Jag försökte för länge sedan ta reda på vem hon var, men lyckades inte. Roony Johansson minns inte och visste det inte heller då. Hon råkade bara stiga in i kameralinsen, som i syfte att ge ytterligare en dimension till historien: Hon tittar ju på en kändis, en person som hon sett på bild och kanske på tv många gånger. Trots att Palme ännu inte ens valts till partiordförande, är han sedan flera år en välkänd politisk profil.

Hon tittar på honom som om han vore en rockstjärna, liksom lite förälskat. Kanske var hon en ung SSU:are, annars skulle hon väl inte ha hamnat alldeles intill Palme i det där helsingborgska tornet?

Nej, Roony kommer inte ihåg mycket från just den dagen. Men han följde ofta Palme under hans framträdanden och tog hundratals bilder av honom. Som pressfotograf bevakade han åtta olympiska spel, och olika fotbolls-VM, framför allt för Aftonbladet. Han säger att Palme alltid var vänlig mot fotografer och journalister. Och så konstaterar vi i våra mobiler att något inte syns någonstans i fotot: Säpovakter. Vi konstaterar att det var en vänligare tid.

Olof Palme har nyss tänt en cigarett. Han sitter och bläddrar i sitt manus, med en penna i handen. Hans ansikte syns i profil, lite uppifrån. Han ser koncentrerad ut. I själva fotoögonblicket samspelar han inte alls med den unga kvinnan, men något säger mig att han måste ha växlat några ord med henne.

JAG STIRRAR PÅ det mer än halvsekelgamla fotot. I skrivande stund är det bara dagar tills den svenska valrörelsen 2026 bryter ut på allvar – snart ska jag stå på torget i Falun och lyssna på Magdalena Andersson. Och jag tänker: Detta foto berättar praktiskt taget allt om vad politiken idag saknar: Folk. Eller snarare den enorma kraft som en gång fanns i de svenska folkrörelserna. Fackföreningarna, partimedlemmarna, ABF, Hyresgäströrelsen, Kooperationen – och många fler organisationer – hade under loppet av ett halvsekel omdanat nationen. Jag brukar alltid säga att arbetarrörelsens stora bedrift under nittonhundratalet inte var reformerna den genomförde, utan den organisering av svenska folket som den åstadkom.

Blir jag nostalgisk? Ja, jag erkänner det. Men jag menar att kärnan i den nostalgi Roony Johanssons foto framkallar snarare är en insikt: Organisering är allt. Sörj inte, organisera er!

När jag och den gamle pressfotografen avslutat samtalet sitter jag en lång stund alldeles stilla i begrundan.

/ GÖRAN GREIDER

JENNIFER KIVINEN

Det sa klick

Fotografisk tidskrift följer med bröllopsfotografen Jennifer Kivinen på en lång arbetsdag bland stärkande snacks, skoskavsplåster och slipsknytningar.

TEXT **OSKAR HAMMARKRANTZ** FOTO **JENNIFER KIVINEN**

Djursholms slott, en lördag i slutet av maj. Det unga paret Viktor och Johanna har några nervösa timmar framför sig innan de ska säga ja inför prästen. Men för fotografen Jennifer Kivinen ska ett tio timmars arbetspass just börja.

Hon öppnar den stora svarta ryggsäcken. Här hittar vi ett antal objektiv och blixtar och inte mindre än fem kamerahus: Två Nikon Z7, en Contax G2, en Mamiya 645 och en Nikon F601.

– Jag har plåtat med Nikon sedan jag var 15 år gammal, så det kan jag. Men jag måste utmana mig själv ibland. Så jag köpte Mamiyan på en auktion förra månaden. Jag har bara hunnit ta en rulle, så jag vet knappt ens om den fungerar.

Men väskan är inte bara packad med kameror, den är också fullproppad med snacks. Chokladbitar, frukt, nötter, skoskavsplåster och Resorb.

– Jag har lärt mig att det är nästan lika viktigt att ha koll på snacksen som på utrustningen. Idag är det ett tiotimmarsjobb, men lika ofta kan det vara tolv timmar. Och det har hänt att jag behövt ge bruden en banan när blodsockret faller.

Med tanke på alla prylar Jennifer bär runt på hade en klassisk fotoväst med ett överflöd av fickor kanske varit det smartaste valet. Men istället är hon iförd en silkig, flerfärgad långklänning, kritstrecksrandig kavaj och ett prydligt pärlhalsband. Naglarna är självklart nyfixade.

Hemma i lägenheten i Älvsjö i södra Stockholm hänger ett drygt tiotal klänningar, alltid nystrukna och redo.

– Det är viktigt att följa dresscoden, men samtidigt måste jag ju kunna springa runt och jobba. Att jag har klänning handlar om att jag inte vill sticka ut för mycket och dra uppmärksamhet till mig, det räcker med alla kameror och blixtar. Men också om att jag älskar att klä upp mig. Men en gång hade jag en lite för kort klänning som blåste upp en gång, då kom en gullig gäst fram och sa att jag nog bör dra ner klänningen, då den satt lite på sniskan så att säga.

I ryggsäcken ligger också en hårborste, en ögonfransborste och en spegel.

– Det är egentligen inte mitt ansvar att se till att brudens hår och make up är perfekt, men det blir mitt problem om de inte är nöjda med bilderna. Så jag hjälper ofta till med det. Och jag borde verkligen lära mig att knyta slipsknut, det är förvånansvärt många brudgummar som står med Youtube tutorials i sista minuten …

JENNIFER KIVINEN

Brudparet anländer till slottet på exakt utsatt tid, och Jennifer tar med dem ut i grönskan i en allé för porträtt.

– Jag måste alltid ha back up-planer för allt, från utrustning och väder till miljöer och tidsscheman. Och jag måste alltid vara proaktiv i planeringen. Är bruden försenad kanske jag kan passa på att plåta marskalkarna så länge. Det är mitt ansvar, eftersom jag plåtat på 130 bröllop, men för brudparet är det, i regel, första gången.

Att det blev just bröllop var aldrig någon uttänkt plan. Som barn hemma i västgötska Hillared lånade Jennifer föräldrarnas kamera och plåtade höstlöv, innan det blev mycket hästar och natur. Det gällde att fylla den egna sidan på bilddagboken.se med innehåll. Som tolvåring fick hon i uppdrag att plåta föräldrarnas kompisars bröllop, och några år senare även morbroderns bröllop.

– Det var första gången jag fick »lön«. Jag tjatade till mig ett bidrag till ett objektiv.

EN KUNGLIG HISTORIA

Det tidigast dokumenterade bröllopsfotografiet visar drottning Victoria och prins Albert i sina bröllopskläder från 1840. Dock handlar det om ett återskapat ögonblick. Eftersom den tekniska utvecklingen ännu var i sin linda 1840, valde man att 14 år senare, 1854, ta på bröllopskläderna igen och låta fotografen Roger Fenton porträttera brudparet. För då hade nämligen tekniken kommit så långt att man kunde arbeta med exponeringstider på bara 10 till 20 sekunder. 1840, när bröllopet egentligen skedde, låg exponeringstiden på flera minuter.

»Det är egentligen inte mitt ansvar att se till att brudens hår och make up är perfekt, men det blir mitt problem om de inte är nöjda med bilderna.«

JENNIFER KIVINEN

JENNIFER KIVINEN

Jennifer började fotolinjen på gymnasiet i Borås, men hoppade snart av.

– Jag kände direkt att klasskompisarna inte var där för att bli fotografer. De ville bara gå en slapp utbildning för att slippa vara i skolan. Så jag bytte till journalistik och författarskap på en mer teoretisk skola istället.

Efter gymnasiet flyttade Jennifer till Stockholm och började jobba som social medier-ansvarig på olika företag. Samtidigt hade bloggarna sin storhetstid och Jennifer hjälpte olika bloggare att ta så kallade »dagens outfit«-bilder. Dessutom hade hon några enstaka bröllopsjobb.

Men plötsligt efter pandemin började bröllopsjobben ta fart. Under pandemiåren 2020 och 2021 var antalet vigslar historiskt lågt på grund av restriktioner, med omkring 26 procent färre sommarbröllop än normalt. Men direkt efter pandemin ville alla plötsligt gifta sig igen. Under 2022 och 2023 sågs en tydlig bröllopsboom. I exempelvis Stockholms kommun registrerades nästan 800 fler giftermål under sommaren och hösten 2022 jämfört med pandemisnittet.

Idag tillhör Jennifer Kivinen de mer etablerade bröllopsfotograferna i landet, och har dessutom blivit något av en favorit hos dem med lite större budget och mer påkostade bröllop. Runt USA:s nationaldag 4 juli gjorde hon exempelvis ett tredagarsbröllop med ett amerikanskt par som hade bokat både Rosendals trädgård och Nationalmuseum för festligheterna.

– Jag har fått kontakt med några bröllopsplanerare som rekommenderar mig, men annars är min främsta marknadsföringsplattform Instagram.

Konkurrensen bland bröllopsfotografer är hård, och därför är det viktigt att synas på de rätta ställena. På Jennifers hemsida kan man bland annat läsa att hon utnämnts till en av Sveriges fem bästa av inflytelserika amerikanska bröllopssajten Wezoree och att hon blivit publicerad i nyzeeländska bröllopsmagasinet Together. Men viktigast av allt är att kunna skriva att man medverkat i Vogue.

– Jag har blivit publicerad redaktionellt i Vogue Scandinavia. Alla vill synas i Vogue. Det betyder jättemycket för att få in bokningar. Men Vogue har tyvärr blivit ganska urvattnat inom bröllopsbranschen världen över då fotografer köper sig in via native-paket för att de ska publicera bilderna. Och sedan använder de Vogues logga på sin Instagram för att visa att de varit med, trots att det inte är redaktionellt. Så nu har Vogue tydligt gått ut med att man inte längre får använda deras logga för att visa att man blivit publicerad, oavsett. Det känns lite tråkigt att det är där vi har hamnat. Att publicering där är så viktigt och att man gör allt för att hamna där.

Jennifer gör mellan 25 och 30 bröllop om året. Det kan låta glamouröst att bara behöva arbeta 25 dagar per år, men det är inte riktigt hela sanningen. På ett vanligt bröllop tar hon mellan 4 500 och 7 000 exponeringar. Därefter följer ett kämpigt urvalsarbete innan bildredigeringen tar vid. Ofta levererar hon till slut runt 600 färdiga bilder till bröllopsparet.

– Urvalet tar bara ett par timmar, men ofta tar redigeringen mellan 20 och 40 timmar. AI-funktionerna i Lightroom har gjort det betydligt lättare att ta bort flygande hårstrån eller den där knallgröna Exit-skylten som alltid finns i alla bröllopslokaler

»Urvalet tar bara ett par timmar, men ofta tar redigeringen mellan 20 och 40 timmar.**«**

JENNIFER KIVINEN

JENNIFER KIVINEN

och alltid lyckas hamna i bild. På gruppbilder kan det hända att jag flyttar och ersätter ansikten eller ögon när någon råkar blunda. Men det är det enda jag använder AI till.

Totalt har Jennifer gjort 130 bröllop. Och det har gått bra i 129 gånger av fallen …

För ett drygt år sedan fotograferade Jennifer ett bröllop i en mellanstor svensk stad. Även om paret var lite stelt var det inget som tydde på att något gick snett. Så några dagar senare skickade Jennifer över några skissbilder. Paret betalade, sa tack så mycket och att allt såg toppen ut.

En månad senare var det dags för slutleverans. Jennifer höll deadline, även om hon skickade över bilderna klockan 23.40 den sista dagen. Två dagar senare får hon ett mejl av paret.

– De var inte nöjda, urvalet var slarvigt, någon blundar, bilderna är inte helt centrerade, det syns reflektioner från blixten i någons glasögon, och så vidare. De bad om fler bilder, även om jag redan levererat 700 stycken. I avtalet stod det minst 500. De skulle tydligen göra en fotovägg med bröllopsbilderna och tyckte att det var för få bra bilder. Då kan man ju undra hur stor vägg de har om inte kan hitta några favoriter bland 700 bilder

Paret krävde 20 procents avdrag på priset, men Jennifer kontrade med 5 procent, på inrådan av SFF:s jurist och prisrådgivare som hon hade tät kontakt med.

– Då sa de att de skulle gå till Allmänna reklamationsnämnden, och så gick de in och gav en dålig recension på min Facebooksida. Hur de nu hittade den, jag använder knappt den. Men jag stod kvar vid 5 procent. Jag hade uppfyllt precis allt i avtalet. Jag är numera ännu mer noga med avtal och offerter, och tweakar och tweakar dem hela tiden. Jag skickar till och med ut ett infodokument innan där paren kan fylla i exempelvis familjerelationer jag bör känna till, viktiga tal, tidsschema och så vidare.

Sedan september förra året har dock Jennifer inte hört något mer från paret.

Bröllopssäsongen tar vanligen slut i början av oktober och drar igång igen i april, även om midvinterbröllop har blivit allt mer populärt. Då drar Jennifer till sitt hus på Sri Lanka för att surfa och cykla. Och för att göra några sporadiska reklamjobb och kanske ett eller annat bröllop.

– När jag inte jobbar så cyklar jag. Jag driver ett cykelcommunity i Stockholm tillsammans med fyra tjejkompisar. Det är ingen nackdel att ha hygglig kondition när man kör tolvtimmarsplåtningar. Och jag får också tacka all styrketräning jag gjort under åren, även om ryggen håller på att ge upp av de långa, tunga jobbdagarna.

På Djursholms slott är middagen avdukad och dansen och festen ska snart börja. För Jennifer börjar arbetsdagen ta slut. Just den här gången har ingen äldre farbror kommit fram för att berätta om sitt 600 mm-objektiv som man minsann kan plåta pyttesmå fåglar med.

– Det händer nästan alltid annars. Och det är alltid bara män som vill hävda sig och prata om sina kameror eller objektiv, aldrig kvinnor.

Det är tidig natt och taxin Jennifer har beställt rullar in på grusplanen bakom slottet.

– Jag är sliten men kommer nog inte att kunna sova än på ett tag. Jag är så uppumpad med adrenalin och uppfylld av all kärlek. Det är det som gör att jobbet är värt det.

OSKAR HAMMARKRANTZ

JENNIFER KIVINEN
ÅLDER 31.
BOR Älvsjö, Stockholm.
GÖR Fotograferar mellan 25 och 30 bröllop om året.
HEMSIDA
jenniferkivinen.com

»De var inte nöjda, någon blundar, bilderna är inte helt centrerade, det syns reflektioner från blixten i någons glasögon, och så vidare.«

JENNIFER KIVINEN

Sammy Baloji, »Outskirts of Lubumbashi, Haut-Katanga Province«, 2013.

Afrikanskt fokus visar framtiden

Arles fokus på Afrika och klimatkris gör fotofestivalen ovanligt relevant, menar Martin Gelin.

TEXT **MARTIN GELIN**

Ett av de mest kända fotografierna i USA:s historia, och faktiskt i hela fotografiets nu tvåhundraåriga historia, är *The Scourged Back*, »Den piskade ryggen«. Där visas en förslavad man vars rygg förstörts av piskrapp, förevigad i det kusligt detaljerade svartvita fotot från 1863. Förra året bestämde Donald Trump att denna bild inte längre skulle få visas på amerikanska museer. Detta plumpa försök till historieförfalskning var en av anledningarna till att Nadine Hounkpatin, kurator för fotofestivalen Rencontres i Arles, valde att lägga särskild tonvikt på afrikanska och afroamerikanska berättelser i år.

Urvalet kunde knappast vara mer imponerande. Den ofta överväldigande stora och splittrade fotofestivalen – med mer än 200 utställningar och gallerier – har i år en rad tydliga fokus som kompletterar varandra på ett raffinerat sätt.

Om förra årets fotofestival i Arles led av glappet mellan den uttryckliga ambitionen att visa radikalt kompromisslöst foto och den faktiska bristen på bilder från många av världens krishärdar och slagfält, inte minst Gaza och Ukraina, så kliver årets upplaga av festivalen rakt in i samtidens mest

CARLOS IDUN-TAWIAH

Carlos Idun-Tawiah. »Many Reasons to Live Again«, 2022.

»Festivalen har i år tydliga fokus som kompletterar varandra på ett raffinerat sätt.«

laddade politiska frågor: rasismen och klimatkrisen. Samtidigt lyckas de mestadels undvika ett enögt fokus på didaktisk protestkonst. Snarare känns det som en glimt av framtiden för modernt konstfoto och kanske för europeisk kultur överlag.

Med magnifika utställningar med fotografer från Ghana, Kongo-Kinshasa, Nigeria och Elfenbenskusten påminns vi om att Frankrike kan bli en naturlig grogrund för en »afropeisk« kultur som nu gryr i allt fler konstformer – när unga konstnärer och kreativa från framför allt västafrikanska länder sätter en allt tydligare prägel på Europas traditionella kulturella nav. Vi ser redan den utvecklingen i mode och musik, de kulturformer som snabbast speglar samtidens skiften, men nu blir den också allt tydligare i den visuella konsten, på gallerierna i Paris och Marseille, i Bryssel, Berlin och London, men inte minst här på Arles, där många av de afrikanska konstnärerna och fotograferna är de mest intressanta i år.

Konstnären Sammy Baloji, vars skulpturer och målningar även går att se på Venedigbiennalen i år, återvänder här till sin familjs hembygd i den kortlivade staten Katanga, som senare blev en provins i Kongo-Kinshasa, där han utforskar just frågor om historieskrivning, makt och fotots förmåga att skapa ideologiska narrativ.

Den ambitiösa utställningen om Ghanas självständighetskamp på 1950-talet är lika överraskande som den är imponerande. Bilderna reduceras aldrig till nostalgiska blickar på en hoppfullhet som snabbt krossades, utan snarare antyder bildernas optimism och människornas resiliens att de västafrikanska ländernas självständighetsprocess är något ständigt pågående. Medan Europa går mot krympande befolkningar och en högerpopulism som vill slänga ut folk, så växer de västafrikanska länderna i snabb fart, med en ung befolkning som trots alla sociala utmaningar uttrycker mycket mer optimism för framtiden än vi gör här i Frankrike.

Festivalen har låtit bilderna från Ghana bli årets affisch, men man har gjort det lite märkliga valet att fokusera på Carlos Idun-Tawiahs ganska banalt nostalgiska, iscensatta familjeporträtt, istället för att välja någon av de mer raffinerade fotografer som visas upp här, exempelvis Willis E. Bell och Marc Riboud, eller varför inte James Barnors magnifika porträtt av hushållsarbetaren Gladys Kwakor Owoo från 1950-talet, vars uttryck är lika mångfacetterat och gåtfullt som en skulptur av en grekisk gudinna.

Martine Barrat. »Block Party«, Harlem, 1992.

I en annan av Arles mest spektakulära lokaler, katedralen Sainte-Anne mitt på stadens torg, kan vi se den briljanta afroamerikanska fotografen Ming Smiths oförglömligt poetiska bilder, där hon bland annat dokumenterat det senaste halvseklets afroamerikanska högkultur, med porträtt på nyckelpersoner inom jazz, litteratur och scenkonst. Hennes bilder på dansgruppen Alvin Ailey är mästerliga, med en kamera som tycks sväva snett ovanför scenen, som om hon skickat ut en förhistorisk drönare från första balkong på Lincoln Center. Det förstärker den drömska känslan i dansen och den väldigt taktila frihet som dansgruppen uttrycker i sin koreografi. Ming Smith har en otrolig förmåga att porträttera berömda afroamerikanska artister utan att snubbla ner i visuella klichéer. Ända sedan fotografiets begynnelse på 1800-talet har svarta amerikaner varit bland de mest fotograferade personerna i världen och frihetsaktivisten Frederick Douglass var i många år den mest fotograferade personen i USA. Vi kan diskutera varför, men vi påminns här om värdet i en konstnär som Ming Smith, vars blick på personer som James Baldwin och Sun Ra är lika psykologisk, lika tålmodigt mångfacetterad som i de mest intima porträtten av Peter Hujar, eller de skarpaste målningarna av Holbein.

Hennes bilder på just Baldwin skalar bort all glamour och romantik. Det finns gott om bilder på Baldwin där han är bokstavligen naken, inte minst i Beauford Delaneys berömda målning, men psykologiskt eller figurativt har nog ingen lyckats klä av honom så effektivt som Ming Smith gör här.

Under mina år i USA såg jag gradvis hur Ming Smiths stjärnstatus växte, men i Europa är hon inte lika etablerad, så denna utställning är en strålande introduktion till en av samtidens stora amerikanska bildkonstnärer.

Det är ingen slump att den i särklass mest populära utställningen på årets festival är den fransk-amerikanska Martine Barrat, som rör sig i samma stadsdelar som Ming Smith, men tenderar att vända blicken mot trottoaren snarare än scenerna och salongerna.

I mer än ett halvsekel har hon fotograferat New Yorks afroamerikanska områden, som Harlem och Bronx, och här föräras hon en retrospektiv som etablerar henne som en av New Yorks klassiska gatufotografer – hon borde vara lika känd som Bruce Davidson och Roy DeCarava.

»Det är ingen slump att den i särklass mest populära utställningen är den fransk-amerikanska Martine Barrat.«

FOTOFEST SEDAN 1970

Les Rencontres d'Arles (tidigare kallad Rencontres internationales de la photographie d'Arles) är en årlig sommarfotofestival i Arles, mellan Marseille, Montpellier och Avignon i södra Frankrike. Festivalen grundades 1970 av fotografen Lucien Clergue, författaren Michel Tournier och historikern Jean-Maurice Rouquette. Den 51:a upplagan av festivalen ställdes in på grund av covid-19-pandemin, men i övrigt har festivalen hållits varje år.

Jag kan inte bestämma mig för om det är befriande eller världsfrånvänt att relativt få utställningar och programpunkter berör fotots tvåhundraårsjubileum, som ju också råkar sammanfalla med en existentiell kris för fotografiet, kris både som konstform och som journalistiskt dokument. Det har tagits fler bilder de senaste tio åren än under det föregående århundradet och det skapas idag fler bilder med generativ AI än med faktiska kameror – en majoritet av de bilder vi utsätts för på internet och på telefoner kommer snart att vara »syntetiska«, det vill säga tillverkade. Det är en livsviktig fråga att diskutera i paneler, men ärligt talat ett rätt trist ämne att utforska i faktiska fotografier – förra årets AI-utställningar var de tråkigaste på festivalen.

Den som ändå vill ta itu med de krångliga, filosofiska och estetiska frågorna om fotots framtid får bege sig till Luma Foundation, som under de senaste åren blivit etablerat som inte bara ett måste för den konstintresserade som besöker Arles, utan faktiskt ett av Frankrikes viktigaste konstmuseer. Här kan vi se en strålande utställning med Gerhard Richters övermålade fotografier, som på djupet utforskar vad ett foto faktiskt är och hur det förhåller sig till andra visuella konstformer. Fotots inflytande, säger Richter i utställningens katalog, har blivit så stort att människor idag litar på den reproducerade verklighet vi ser i ett foto mer än vi litar på den faktiska verkligheten. Stämmer det fortfarande?

Genom att måla över sina privata familjebilder och landskapsporträtt med smetig oljefärg förändrar Richter verken till taktila objekt, som inte längre representerar verkligheten utan blir en verklighet i sig själv. De avbildar inte omvärlden, utan de förkroppsligar den. Richters ambition är att utforska »representationens förgänglighet, och sinnenas begränsningar«.

Den starkaste upplevelsen i Arles får jag också i galleriet bredvid Richters utställning på Luma, där jag utsätts för det mest originella och nyskapande bildspråk jag sett på många år i Verena Paravels radikala naturdokumentär *Delta*. Där får vi kliva in i en ny audiovisuell värld, där radikalt nyskapande teknik, som mikroskopiskt små, fjärrstyrda kameror och mikrofoner, tar oss med rakt ner i träskmarken i Camargue, det vidsträckta och vilda naturreservatet precis söder om Arles. Hon tar faktiskt fotot till en plats där det inte varit förut: vi kommer så nära gräshopporna och grodorna i träsken att det skapas en alldeles tidlös, förhistorisk stämning, som på ett märkligt sätt fyller mig med hopp – trots denna helvetiskt varma sommar, då klimatkrisen blev så brutalt verklig just här i Frankrike, viskar detta konstverk om planetens sublima biologiska mångfald, allt det som hotas av den massiva förstörelse som extremvädret för med sig, numera varje år.

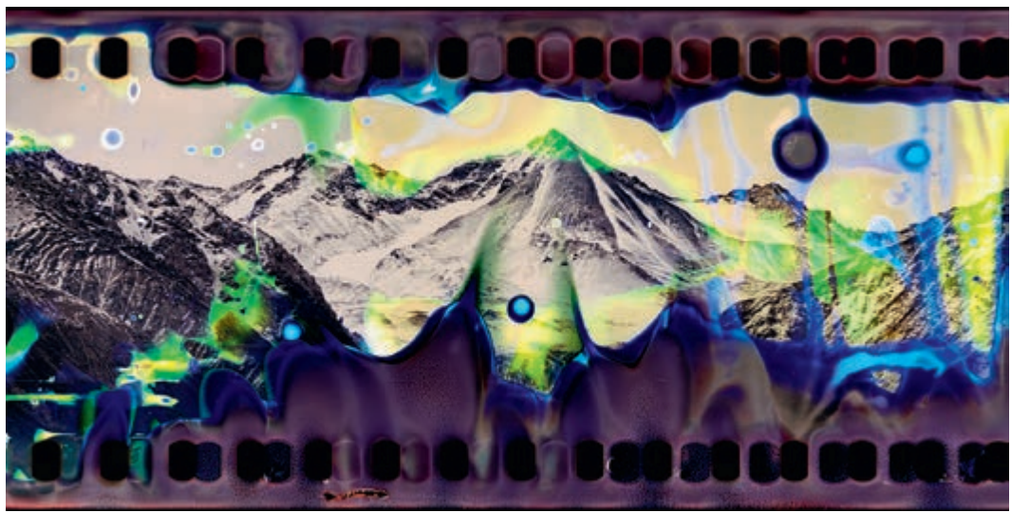

BRUNO BOUDJELAL

Bruno Boudjelal. Accra, Ghana, 2005.

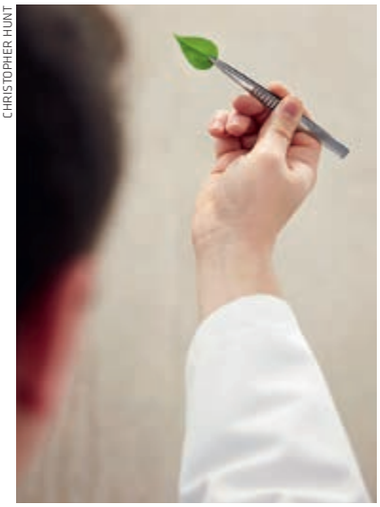
Jag bär med mig de tankarna när jag ser Pentti Sammallahtis lika ödmjuka som briljanta foton, små som vykort, där han lyckas rymma hela planetens skönhet och ömtålighet i en fågelvinge eller en vissnad tulpan. När Sammallahti fångar en sparv i ögonblicket då den lämnar en krokig tall utanför Seoul, eller dröjer sig kvar vid ett ensamt får under en ek på en dimmig kulle i irländska Mayo, så kommer vi också lite närmare dessa krabater, våra grannar och vänner på den här planeten, och vi påminns om att de är lika sårbara som vi är.

Även uzbekiska Saodat Ismailovas utställning *Amanat, The Sacred Forest*, där vi ser foton och filmer som väver samman folksägner med landskapsskildringar och centralasiatisk flora och fauna, får något närmast akut angeläget över sig den här sommaren av klimatkris och despotiska krig.

HU WEIYI

Hu Weiyi. »Qilian Mountains No. 1«, 2023.

CHRISTOPHER HUNT

En av bilderna som faktiskt blev av.

»Utan pass är det omöjligt att komma till Paris«

Ett prestigefyllt fotojobb i Paris stod på spel när Christopher Hunt tappade bort det viktigaste i packningen. Plötsligt inleddes en osannolik räddningsaktion över två länder – och en desperat kamp mot klockan.

TEXT **ELIN LILJERO ERIKSSON** FOTO **CHRISTOPHER HUNT**

Paniken som kröp under huden var plågsamt påtaglig. Vad skulle han säga till uppdragsgivaren? Att ett ögonblicks slarv nu riskerade att omintetgöra hela fotograferingen, den som planerats in i minsta detalj? Det var inte vilken kund som helst. Det var den välrenommerade amerikanska reklambyrån Edelman som hade gett fotografen Christopher Hunt ett prestigefyllt uppdrag. Hans första för dem.

– Briefen var gedigen med tydliga instruktioner om vilka bilder som skulle tas. Allt var väldigt formellt och seriöst. Det här var ett viktigt jobb, berättar Christopher Hunt.

För Unilever, ett av världens största konsumentvaruföretag, skulle han först åka från London till Liverpool och fotografera i ett labb där man tog fram parfymer. Morgonen därpå skulle han med tåg åka vidare till Paris för att fotografera en parfymör. Allt var minutiöst planerat. Med samma noggrannhet hade Christopher packat utrustningen och annan packning. Och så passet, förstås.

– Lite nervös och förväntansfull tog jag tåget till Liverpool och gjorde fotograferingen. Allt gick enligt plan. Så när jag klev på tåget mot London igen var det med en känsla av lättnad. Första dagen var klar. Jag slängde upp jackan på hatthyllan och lutade mig tillbaka i sätet.

London nästa. Christopher ryckte åt sig jackan och packningen och hoppade av. Sommaren dröjde sig kvar, men utanför stationen hade kvällssvalkan nu lagt sig. Han drog på sig jackan.

– Då kände jag att passet var borta. Jag mindes att jag hade lagt det i innerfickan, men nu var det inte där.

Han letade runt i varenda ficka, i varje väska. Ingenstans.

– Då kom kallsvetten och paniken. Utan pass är det omöjligt att komma till Paris.

Första tanken var att ordna ett sista minuten-pass på svenska ambassaden. Men klockan var sex på kvällen, de hade stängt.

– Jag sprang till lost & found på stationen, men de hade inte fått in något.

Bland jäktade resenärer och Londonpendlare omkring sig började han googla: »Behöver man pass för att åka till Paris med tåg?« Kanske kunde det räcka med körkort? Nej, det var omöjligt. Christopher svalde hårt medan mardrömstankarna började mala:

– Kunden kommer att bli vansinnig, för ett sådant här misstag, det får bara inte hända. Första jobbet för en så stor byrå, och så tabbade jag mig!

Men så kom han på att han ju faktiskt hade ett annat pass. Eftersom Christopher Hunt är född i England är han även engelsk medborgare och har därmed ett engelskt pass. Problemet var bara att det fanns hemma i Stockholm. Han tittade på klockan. Den var sju i Sverige. Sista flyget till London gick 20.45.

– Jag ringde min fru Jonna som var hemma med vår fyra månader gamla son och bad henne göra ett försök: ta passet, åka till flygplatsen, hitta någon som skulle ta sista flyget till London och be den ta med mitt pass.

Det var en chansning. Jonna kastade sig in i en taxi, kom till

CHRISTOPHER HUNT

I uppdraget för Unilever ingick bland annat att fotografera en parfymör.

SJÄLVPORTRÄTT

CHRISTOPHER HUNT
ÅLDER 41.
BOR Stockholm.
HEMSIDA
christopher-hunt.com

flygplatsen och sprang med sonen i bärsele till kön vid incheckningsdisken. Där såg hon en mamma och hennes vuxna dotter.

– Det är kanske lite mysko att be någon ta med sig ett pass, men det fanns ingen tid att tveka. Det var bara att fråga!

Det är svårt att veta vad som avgjorde saken. Kanske historien. Kanske desperationen. Eller kanske den fyra månader gamla bebisen i bärselen. Men planen gick i lås. Dottern tog med sig passet, flög till London och hoppade på Gatwick express till Victoria station där hon skulle överlämna det till Christopher.

– Strax innan midnatt mötte jag upp henne med en flaska vin som tack. Det var en otrolig känsla att få passet i min hand.

När Christopher lade huvudet på hotellkudden sent den natten var det få timmar kvar innan tåget mot Paris skulle gå.

– Det blev inte mycket sömn, men det var det värt. Jag levde bara på lyckan att det hade löst sig.

Och fotograferingen? Den blev den minst dramatiska delen av den här resan.

»Första jobbet för en så stor byrå, och så tabbade jag mig.«

ANNELIE CARLSTROM

TEXT **JESPER HÖGSTRÖM**
BILD **ANNELIE CARLSTRÖM**

Fotograferna har förekommit i litteraturen nästan lika länge som yrket själv. Daguerrotypister, pressfotografer, porträttfotografer och konstnärliga fotografer – alla har de skildrats som realistiska yrkespersoner ibland och som litterära symboler i nästa.

Bilden av bildskaparna

■ DEN KRINGVANDRANDE PIONJÄREN

Holgrave i Nathaniel Hawthornes »Huset med de sju gavlarna« (1851)

Holgrave är en kringvandrande daguerrotypist, alltså utövare av den tidigaste varianten av fotografikonsten, tämligen nyuppfunnen när amerikanen Hawthorne publicerade sin roman. Han är en 22-årig vagabond som slagit sig på sin nya födkrok efter att tidigare ha varit lärare, butiksbiträde, journalist, resande parfymförsäljare, sjöman och »offentlig föreläsare om hypnos« – en typiskt rotlös ung man i 1850-talets rotlösa USA. Det sägs uttalat att daguerrotypiverksamheten bara är ett tillfälligt brödjobb för Holgrave – han kommer att »ge det på båten så fort han hittar något bättre«. Han är ändå först ut i raden av litterära fotografer som inte bara är realistiskt beskrivna yrkespersoner utan dessutom symboler och utgångspunkter för funderingar över iakttagandets och beskrivandets natur. Holgrave beskrivs som en framåtskridandets företrädare som föraktar »det förflutnas tunga hand«, dessutom en kylig observatör som hävdar att hans porträttbilder kan ta fram hemliga och sanna sidor hos föremålet.

■ DEN ROMANTISKE HJÄLTEN

Robert Kincaid i Robert James Wallers »Broarna över Madison county« (1995)

En anledning till att Kincaid (i Clint Eastwoods filmversion) blivit den kanske mest kända fiktiva fotografen någonsin är att han presenteras som *romantisk hjälte*. Fotografen är här en kringflackande enstöring som lever för sin konst och försvarar den mot alla intrång. Det är inte lätt, för kvinnorna han passerar blir naturligtvis fascinerade av honom: »Du är bäst, Robert, ingen kan tävla med dig«, säger till exempel en av dem som temporärt lyckats fånga in honom. Men hon förstår och respekterar också det säregna i hans personlighet. »Robert, det finns ett väsen inom dig som jag inte förmår locka fram, som jag inte är stark nog att nå.«

■ DEN PRETENTIÖSE KONSTFOTOGRAFEN

Kristian Hadeland i Karl Ove Knausgårds »Nattens skola« (2024)

Knausgårds Kristian är den finlitterära motsvarigheten till Kincaid, men i grund och botten lika romantisk. I stället för att glida omkring i fotoväst och khakibyxor och kasta sig i Meryl Streeps armar förekommer han i konstfotografiets pretentiösa värld där man ägnar mycket tid åt att debattera mediets teoretiska dimensioner. Det är stilriktigt att han kokar sönder en död katt för att fotografera skelettet och säljer sin själ till djävulen genom att slå ihjäl en uteliggare.

■ DEN MOTVILLIGE STJÄRNFOTOGRAFEN

Harry Friberg i Stieg Trenters detektivromaner (1944–1967)

Nästan det första Harry Friberg yttrar i den första av deckarna där han för ordet (*Farlig fåfänga*, 1944) är en dröm om att dra sig tillbaka från fotografi-

»Fotografen är en kringflackande enstöring som lever för sin konst och försvarar den mot alla intrång.«

yrket: »När man plötsligt får en vild lust att slänga kameran i väggen är det hög tid att koppla av ett slag från bländare, exponeringstider, belysningsgrejor och mörkrum.« Det kan ibland kännas som om han redan har uppfyllt den drömmen, så mycket tid han har till övers åt att jaga mördare och att äta sniglar på Cattelin. Ändå tillhör Friberg, som bekant, de litterära fotografer som bygger på verklig förebild, stjärnfotografen K W Gullers. Fastän han gör » bildserier åt Se« och plåtar fiskarbröllop på Möja »åt sin Sverigebok« är det frapperande hur stor del av Harry Fribergs verksamhet som är realistiskt banal, med uppdragsgivare som »Wedaverken i Södertälje« och »en mekanisk storindustri i Malmö«.

■ DEN TRENDRIKTIGE REKLAMFOTOGRAFEN

Astolf Felixon i Pär Rådströms »Ärans portar« (1957)

Astolf Felixon, signaturen ASTO, har »vid 22 års ålder tagit den berömda bilden av Karin Terner – även kallad Gullpyret – som slutligen hamnat på Holidays omslag«. Han är med andra ord en betydligt mer glamourös (och ironiskt gestaltad) variant av Harry Friberg som plåtar korsettmodeller och förför dem efteråt. Han är också »oerhört modern«, »den nya demokratien«, »den nya människan i den nya välfärdsstaten«. Som tidsbild från veckotidningsjournalistikens gyllene tidsålder på femtiotalet är Astolf – lite grann som Pär Rådströms en gång så hippa slackerprosa – rörande just för att han är så tidsbunden i sin trendighet där han sitter i sina Åkerblomsstolar bland »Triva-Bygg, Stringserier och andra modernt komfortabla pinn- och ribbanhopningar«.

■ DEN ENSAMMA SÖKAREN

Wilhelm von Blomberg i Olle Hedbergs »Foto von Blomberg« (1953)

Wilhelm von Blomberg är fotograf i en roman som utspelar sig i Stockholm 1953, men det är så mycket han har gemensamt med Astolf Felixson. Här är porträttfotografens yrke en förklädnad för en

»Harry Fribergs verksamhet är realistiskt banal med uppdragsgivare som mekanisk storindustri i Malmö.«

ANNELIE CARLSTRÖM

ensam och observerande människa, en judisk flykting från nazismens Tyskland som betraktar sitt nya hemland med en granskande och lätt förfärad blick. »Såg dessa människor så helt annorlunda ut än tyskar? Garanterade skillnaden i uppsyn att de inte under vissa betingelser skulle kunna hänge sig åt vilda förföljelser eller med jämnmod finna sig i att deras regering gjorde det?«

■ FOTOGRAFEN SOM OMSKOLAR SIG

Peter Parker i serietidningarna om »Spindelmannen« (1962–)

Spindelmannens så att säga »civila« identitet börjar sin fotografbana på ett sätt som skulle glatt de mer sofistikerade författare som använt sig av yrkesrollen: genom att ta fotografier av sig själv. Han anställs på dagstidningen Daily Bugle av Spindelmannens hårde kritiker, chefredaktör J. Jonah Jameson, för att ta avslöjande bilder av sitt nätslungande alter ego. Föga överraskande tryter till sist efterfrågan på detta enda ämne. Parker tvingas mot slutet av 90-talet byta karriär och bli gymnasielärare i fysik.

■ IKONOGRAFEN SOM DRAS TILL LJUSET

Otto Chriek i Terry Pratchetts »The truth« (2000) och »Monstrous regiment« (2003)

I fantasyförfattaren Terry Pratchetts brokiga »skivvärld« finns det naturligtvis också plats för en fotograf (eller »ikonograf« som yrket kallas i denna värld). Otto är en vampyr som har blivit nykter, dvs. slutat dricka blod. Det får honom att dras till ljuset istället för att fly från det som vampyrer annars har för vana och följaktligen ta jobb som »pressikonograf« på den undersökande tidningen Ankh-Morpork Times. Trots »nykterheten« har han ändå god användning av sitt skräckinjagande vampyrutseende i yrket.

■ DEN UPPGIVNA KAKTUSFOTOGRAFEN

Tereza i Milan Kunderas »Varats olidliga lätthet« (1984)

Tereza är en servitris från den tjeckiska landsbygden som tack vare sin pojkväns kontakter får jobb på ett fotolaboratorium och avancerar till fotograf. Under den sovjetiska inmarschen 1968 tar hon bilder av de ryska soldaterna och bidrar till att väcka omvärldens uppmärksamhet för det som händer. Men när hon flytt till Schweiz någon månad senare och försöker sälja fler bilder upptäcker hon att tidningarna redan tröttnat på motivet. Hon erbjuds att plåta kaktusar för en trädgårdsbilaga, men blir så uppgiven att hon lägger ner verksamheten.

Eftersom Milan Kundera är en högintellektuell författare med ett välutvecklat intresse för erotik spelar Terezas yrke också en roll i förhållandet till den strulige Tomas. Tomas vänstrar nämligen med konstnären Sabina, Sabina har en gång lärt upp Tereza i fotografiyrket och enligt logiken i romaner som denna kommer Tereza på idén att ta nakenfotografier av Sabina. »Kameran var för Tereza ett mekaniskt öga med vilket hon iakttog Tomas älskarinna och en slöja som dolde hennes ansikte.« Alltsammans slutar med att de båda kvinnorna tar nakenbilder av varandra. Mycket mer raffinerat än kaktusar.

■ DEN KVINNLIGA KRIGSFOTOGRAFEN

Helen Adams i Tatjana Solis »The Lotus Eaters« (2010)

Den kvinnliga krigsfotografen som dras till äventyret och gradvis blir både äcklad och beroende av adrenalinet? De hårde manlige veteranen som trakasserar henne och som hon ändå utvecklar en romans med? Stenhårda yrkesklyschor: »Om bilderna inte är bra nog är du inte nära nog.«? Välresearchade miljöer från Vietnamkriget? Allt finns hos Helen Adams, den litterära motsvarigheten till berömda förebilder som Gerda Taro, Lee Miller och Dickey Chapelle.

■ DEN PLÅGADE PINUPFOTOGRAFEN

Jason Poole i Ed McBains »Hämnden« (1958)

Nej, Jason Poole är inte den mest utpräglade av litterära personligheter. Faktum är att hans namn inte nämns mer än två gånger i en av Ed McBains femtiofem romaner om 87:e distriktet. Här får han dock vara med eftersom han representerar en ofta över axeln sedd underavdelning av yrkeskåren. Det är Jason Poole som har tagit »pinupbilderna« av Lucy Mencken som hamnar i händerna på den samvetslöse utpressaren Sy Kramer när Lucy Mencken sedan blir gift med politikern Charles Mencken. Han kan faktiskt inte anklagas för konsekvenserna (mordet på Sy Kramer som inleder *Hämnden*) och det avslöjas i alla fall att han är bra på det han gör: »Den bäste. Prima.« Vad kan man mer kräva av en litterär fotograf?

»Tereza erbjuds att plåta kaktusar för en trädgårdsbilaga, men blir så uppgiven att hon lägger ner.«

ERIK ABEL

ERIK ABEL

Bilder av den sårade terrängen

Erik Abel gör upp med statens koloniseringsprojekt

Kolonin
Erik Abel
EGEN UTGIVNING, 2026
Form: Johannes Melin

I FOTOGRAFIET som pryder det brunklädda omslaget syns en väg som abrupt kapas av vid ett brant stup. Där öppnar sig en djup avgrund som blottar jordens inre likt en anatomisk bild av en människokropp. Bilden påminner om apokalyptiska motiv ur romantiskt måleri från 1800-talet, men i själva verket föreställer den något som tillhör vår omedelbara samtid: gruvbrytningen i Malmberget.

Erik Abels fotografiska och idéhistoriska reportagebok *Kolonin* är fylld av liknande symbolladdade bilder av den sårade terrängen i det nordligaste Sverige. Genom en kombination av sotigt svartvita bildserier och långa historiska redogörelser, är boken en djuplodande uppgörelse med den svenska statens koloniseringsprojekt i norr.

Erik Abel arbetar till vardags som bildjournalist och det märks i bildserierna som i klassisk reportagestil blandar porträtt, vardagsscener och landskapsvyer, samtliga ackompanjerade av förklarande bildtexter. Först undrar jag om inte bildtexterna är ett onödigt grepp som berövar fotografierna deras agens och mystik. Sedan förstår jag att det handlar om en omsorg om människorna som låtit sig avbildas av kameran, att de verkligen får komma till tals på riktigt.

Det märks att Abel har prioriterat de upplysande och berättande aspekterna före den mer subjektivt betonade visuella gestaltningen – och jag tror att det är rätt val. Det omfattande material som presenteras i boken behöver både rätt kontext och förklaring för att inte slarvas bort.

Med det sagt saknar inte boken formmässiga kvaliteter. Tvärtom kännetecknas den av hög visuell och formmässig stringens – från den vackert ödesmättade gråskalan i det svartvita trycket till det kartongliknande texturerade pappret i inlagan som harmonierar med naturmotiven.

Mest drabbad blir jag av alla landskapsbilder tagna från hög höjd som visar de söndrade och urholkade markerna som idag utgör stora delar av Sverige. I sin enkelhet berättar de allt vi behöver veta om tillståndet i de drabbade områdena – att läget är akut.

»De handlar om en omsorg om människorna som låtit sig avbildas, att de får komma till tals på riktigt.«

/ RASMUS HOLM

En svag ilning i kroppen

Max Barel vänder sig till våra sinnen.

Susurrus
Max Barel
BLACKBOOK PUBLICATIONS, 2026
Form: Spine Studio

ETT AVLÄGSET LJUD som påminner om en tyst viskning eller ett löv som rasslar i vinden – det är innebörden av det engelska ordet *Susurrus*, titeln på den norska fotografen Max Barels debutbok.

När jag bläddrar igenom boken följer ordet med i bakhuvudet, lite som en grundton. Kanske kan bilder påminna om ljud och fotografier upplevas som viskningar? Men hur ser sådana bilder ut?

Max Barel tog examen från kandidatprogrammet i fotografi på HDK-Valand 2024. Boken består både av både nytt och gammalt material, och det märks på bilderna som visar en mängd olika årstider, platser och situationer. Motiven inbegriper såväl romantiskt utåtblickande naturlandskap som nyfikna makrobilder av plastiga vardagsobjekt.

Det är ett färgsprakande myller av texturer, ytor och tomma miljöer som alla förenas av någon liten detalj som förvandlar det vardagliga till intresseväckande tablåer. En ensam ko på en grön äng får genom ett snävt utsnitt och disigt ljus en alldeles trolsk och sagolik ton. Men trots att många bilder föreställer vacker natur går boken intressant nog aldrig över till att bara bli naturromantisk. Nästan varje naturmotiv följs upp av en bild av något plastigt, syntetiskt eller artificiellt material, som en grå presenning eller några tomma utslängda plastdunkar.

Barels blick tycks lika nyfiken på ett träds rötter som på en industrimaskin i orangelackerad plåt. I motivvalen finns inga hierarkier. Den fotografiska stilen anknyter till en tydlig norsk fotografisk tradition och påminner både om Torbjørn Rødlands absurt humoristiska stilleben och Morten Andenæs mjuka minimalism.

Utan att ge svar på frågan om ljud kan översättas till bilder ger titeln *Susurrus* en möjlig ingång till hur Barels bildvärld kan uppfattas. Boken är fylld av bilder som, liksom ett bakgrundsljud, känns dämpade och avlägsna, bilder som appellerar till ett särskilt register av våra sinnen. Det är som om han noggrant har valt ut sådana motiv som framkallar liknande reaktioner – en svag ilning eller kittling i kroppen.

/ RASMUS HOLM

MAX BAREL

IDA LARSSON

VEMOD PÅ FOLKHÖGSKOLA

Internatet
Ida Larsson
GAMLEBY PRESS, 2026
Form: Nicolás Wormull och Ida Larsson

»Nio kvadratmeter, fyra kala väggar och delat badrum. I korridoren fanns tre sovrum och varje byggnad hade ett gemensamt kök och allrum«, skriver Ida Larsson i slutordet till »Internatet«, som är både hennes och det sprillans nya förlaget Gamleby Press första publikation.

Titeln syftar på Gamleby folkhögskola. Där tillbringade Larsson läsåret 2021–2022.

Över hela projektet vilar ett vemodigt skimmer. Det lilla bildformatet bidrar till en intim känsla, och den nakna kroppen som återkommer i bilderna vittnar om en närhet mellan subjekt och objekt. Men snarare än den gemenskap man kan tänka sig uppstår när en mindre grupp unga människor förs samman, förmedlas en känsla av isolering och ensamhet. Porträtten är individuella; nästan inga grupper skildras och minerna är återhållsamma. Det tydligaste avsteget från detta återfinns i ett av de större porträtten, som föreställer en manlig gestalt klädd i linne, till synes vrålande. Om uttrycket signalerar glädje, ilska eller frustration är svårt att avgöra.

/ KOSHIK ZAMAN

VARDAGENS MYSTIK

Time isn't holding us
Joakim Möller
SENTANTA BOOKS, 2026
Form: Martina Krosneva

»Time isn't holding us« är en övertygande debut. Joakim Möller utgår från gatufotografens blick, men boken handlar mindre om att fånga ögonblick än om att omforma dem. Genom bland annat beskärningar och oväntade sammansättningar förskjuts verkligheten utan att kontakten med det vardagliga går förlorad.

Bokens stora styrka är sekvenseringen. Bilderna tillåts tala med varandra och bygger successivt upp ett bildspråk där återkommande motiv – fåglar, silhuetter, träd, händer och skuggor – blir som ett slags visuella ekon. Resultatet är en fotobok som känns genomkomponerad och där rytmen är minst lika viktig som de enskilda fotografierna.

Bokens enhetliga ton skapar ett starkt uttryck, men lämnar också begränsat utrymme för kontraster. När allt är gåtfullt blir till sist ganska lite verkligen överraskande.

Men som helhet är den mycket lyckad. »Time isn't holding us« visar en fotograf som redan har utvecklat ett eget visuellt språk – och som förstått att en fotobok är mer än en samling bra bilder.

/ PETER WIKLUND

Mer än bara ett porträtt

Det är inte AI som oroar fotografer med företagskunder mest. Tre specialister pekar i stället på en annan utveckling, där erbjudandet blir allt viktigare.

Medarbetarporträtt kan vara en bra inkomstkälla, inte minst för den som har ett etablerat samarbete med något stort företag där en kontinuerlig ström av nya medarbetare genererar nya uppdrag. Samtidigt blir AI-tjänsterna allt skickligare på att förvandla halvdana porträtt till riktigt snygga bilder.

Teoretiskt sett kan företagen slippa betala för fotografjänster genom att låta någon av medarbetarna ta enkla porträtt och köra dem genom en AI-tjänst. De fotografer vi har talat är dock överens om att detta inte är något reellt hot i praktiken.

– Någon måste trots allt göra jobbet – från bokningar och urval till bearbetning och leverans. Tekniken finns, visst, men jag tror inte att särskilt många företag har någon som kan ta ansvar för hela den processen, säger Michael Steinberg, en fotograf som inriktat sig på företagsfotograferingar.

Tidsåtgången är alltså en viktig faktor här, men Michael Steinberg understryker också att fotografen kan tillföra något som är värdefullt: ett genomtänkt och enhetligt bildmanér som passar företaget. Detta är – åtminstone i dagens läge – vanskligt att överlåta till en AI-tjänst.

SJÄLVPORTRÄTT

Michael Steinberg: »Om fem år kan allt vara tvärtom – då kommer man att vilja ha äkthet.«

Det här är också något som vissa fotografer arbetar allt mer med, det vill säga att bygga företagets visuella uttryck. Frida Rönnholm är en av dem.

– Jag har skiftat fokus: tidigare var budskapet i princip »anlita mig om ni vill ha min stil«, men nu handlar det mer om att få fram att jag kan hjälpa till att lyfta kunden, säger hon.

Hon gör alltid ett ordentligt förarbete innan det är dags för fotografering, och redogör sedan tydligt för vad hon har tänkt sig.

– Den där dialogen är mycket viktig, både för mig och kunden. Den gör att vi lättare får fram de bilder de vill ha, och det fördjupar även min relation med dem.

På det här sättet tar hon alltså ett steg från att leverera porträtt till att leverera mervärde, vilket samtidigt ger henne en mer strategisk roll hos kunden. Därmed ökar också möjligheten att vara relevant på marknaden – och att verkligen kunna ta betalt för sina tjänster.

– Det är inte ovanligt att en kund begär in offerter från kanske 15 fotografer inför ett porträttuppdrag. Det är en konkurrenssituation jag helst slipper.

Magnus Svensson, som också specialiserat sig på företags- och medarbetarporträtt, känner igen utvecklingen.

– Visst är det fler nu som är ute efter att jämföra priser, helt klart. Och jag upplever att arvodena gradvis har gått nedåt på sistone. Det är svårt att ligga kvar på gamla nivåer, säger han.

Än så länge upplever han dock att konkurrensen främst kommer från andra fotografer – inte från AI-tjänster.

– Jag tänker att AI snarare kan vara ett intressant verktyg för egen del. Eller det är redan en del av min vardag; i och med att jag sitter och jobbar i Photoshop och Lightroom

TRE FRÅGOR ATT STÄLLA SIG

■ Vad ska bilderna förmedla? Ska företaget uppfattas som innovativt, varmt, tekniskt eller personligt? Porträtten behöver förstärka varumärket.

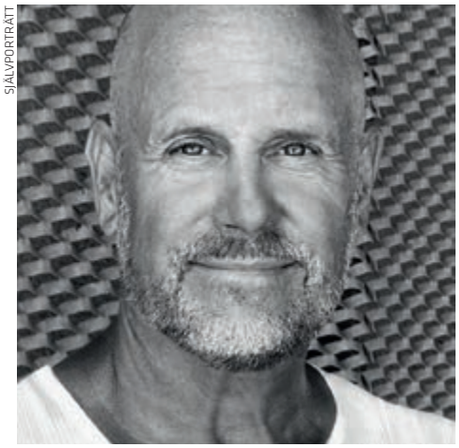
■ Hur bygger du ett bildkoncept? Bestäm bildmanér, miljöer och arbetssätt redan från början. Då blir det lättare att skapa nya porträtt i samma bildvärld – även flera år senare.

■ Hur ska bildbanken fungera över tid? Planera redan från början för nyanställningar, nya kanaler och framtida kompletteringar. Då blir fotograferingen en långsiktig investering.

Källa: michaelsteinberg/blogg

Jag tänker att AI snarare kan vara ett intressant verktyg för egen del, en del av min vardag.

SJÄLVPORTRÄTT

Magnus Svensson: »Jag upplever att arvodena gradvis har gått nedåt. Det är svårt att ligga kvar på gamla nivåer.«

JENS RÖNNHOLM

Frida Rönnholm: »Tidigare var budskapet i princip ›anlita mig om ni vill ha min stil‹.«

så drar jag hela tiden nytta av AI. Skulle jag ha sysslat mer med bröllopsfoto så hade jag definitivt sett till att använda AI för en första gallring av bilder, det hade sparat många timmars jobb, säger Magnus Svensson.

Han har inte fått några direkta förfrågningar från kunder om att göra AI-bearbetning av sina bilder, men kan mycket väl tänka sig att det skulle kunna finnas en efterfrågan om han gick ut och erbjöd det.

– Jag hörde att en kollega levererat svartvita medarbetarporträtt till en kund för ett bra tag sedan, och nu hörde kunden av sig för att få bilderna i färg också. Men fotografen hade inte kvar filerna, så då kom de överens om att kunden fick färglägga bilderna med hjälp av AI.

Det i sig behöver inte vara något problem. AI-bearbetningar blir allt vanligare, och så länge fotografen har blivit tillfrågad och godkänt (och fått ersättning!) är det en fullt rimlig utveckling. På senare tid har det däremot dykt upp flera fall av bearbetning utan fotografens medgivande, något som definitivt inte är tillåtet.

Det har i alla fall de intervjuade fotograferna sluppit ifrån, men Michael Steinberg har däremot erfarenhet av att bli ombedd att ta fram en egen bild genom att använda både foto och AI:

– Det var redan från början bestämt att det skulle vara en helt annan bakgrund än det jag kunde få fram i studion. Då planerade jag utifrån det, så att exempelvis ljuset låg på rätt sätt, och sedan var det bara att sätta sig och prompta.

Han är rätt kluven till den typen av uppdrag.

– Det är klart att jag kan tänka mig att göra det, om kunden efterfrågar det. Men det är rätt tråkigt – jag är fotograf för att jag vill träffa människor, säger han.

Magnus Svensson har i stort sett samma inställning till att själv arbeta mer med AI.

– Det är lite som när digitalfoto kom: man måste vara med på tåget. I alla fall gäller det nu att plocka russinen ur kakan, och bestämma sig för var gränsen går. Om det blir alltför stor andel av jobbet som går ut på att sitta framför datorn med AI-promptande så är det inte roligt längre.

Ingen av de intervjuade fotograferna tror att AI-utvecklingen kommer att stanna av. Tvärtom väntar de sig att verktygen blir allt bättre, och att kunderna kommer att få nya möjligheter att bearbeta bilder på egen hand. Det gör att fotograferna behöver fortsätta utveckla sitt erbjudande – precis som de gjort vid tidigare teknikskiften.

När företag vill visa upp sin kultur och sina medarbetare blir själva fotograferingen en del av berättelsen. Då räcker det inte längre att bilden ser bra ut – den behöver också kännas äkta.

Michael Steinberg tror till och med att AI kan leda till en motreaktion.

– På sociala medier kommer det att finnas allt mindre riktigt material. Om fem år kan det vara tvärtom – då kommer man att vilja ha äkthet, säger han.

Han tror att företag i högre grad kommer att vilja visa hur bilderna faktiskt har kommit till, exempelvis genom bakom kulisserna-filmer från fotograferingen. Det blir ett sätt att visa att porträtten bygger på ett verkligt möte, inte bara på en prompt.

Magnus Svensson tror också att AI kommer att bli en naturlig del av fotografens verktygslåda. Men när han funderar över vad som faktiskt får kunder att återkomma, landar han ändå i något betydligt mer grundläggande.

– Det handlar om att leverera bra bilder, förstås. Men också om att skapa en bra kontakt med människorna framför kameran och göra fotograferingen till en positiv upplevelse. Man ska vara en skön person att jobba med, samtidigt som man har full koll på det tekniska.

/ PETER WIKLUND

kommentar

HUR SKA JAG SE PÅ AI-ANVÄNDNING?

■ Vad ska jag göra om kunden vill AI-bearbeta porträttbilderna?

– Undvik svepande skrivningar om »AI-användning«. Ange vilka bilder, verktyg, ändringar och användningar som omfattas och förbjud uppladdning för träning.

■ Bör jag ta extra betalt?

– Ja, den utökade rätten ska du ta betalt för. SFF:s allmänna villkor kräver skriftligt tillstånd för generativ AI-användning.

■ Vad gäller för befintliga bilder som jag levererat tidigare?

– Det ursprungliga avtalet styr. Om AI-bearbetning inte omfattas måste kunden fråga på nytt. Att kunden har filerna ger dem inte rätt att ändra bilderna.

■ Hur ska jag göra om jag upptäcker att kunden bearbetat mina bilder utan att fråga?

– Säkra skärmdumpar och länkar. Be kunden ange vad som gjorts och var bilderna använts. Kräv att användningen upphör eller regleras genom avtal och ersättning.

Läs mer om prissättning, rådgivning och AI-användning på vår hemsida, www.sfoto.se/radgivning-och-juridik/radgivning-och-juridik/

STEFAN TELL

Astrid Nymansson, förbundsjurist.

teknik

SJÄLVPORTRÄTT

SARA ARNALD
FOTOGRAF &
SKRIBENT

tekniktips

Hitta säkra europeiska alternativ

Att rikta blickarna mot Europa handlar om riskhantering och dataintegritet.

Det har blivit allt tydligare att vi befinner oss i ett beroende av en främst utomeuropeisk digital infrastruktur, både vad det gäller programvaror och datalagring.

När vi bygger våra digitala arbetsflöden är det lätt att av gammal vana falla tillbaka på de mest dominanta aktörerna. Det är förstås bra, då det är lätt att få kompatibilitet. Men i takt med att mjukvaror flyttar in i molnet och villkor ändras, blir valet av teknik även en trygghetsfråga.

Som fotografer förvaltar vi digitala tillgångar. När du laddar upp bildfiler till molntjänster utanför EU (vilket traditionellt främst handlat om USA) kan det innebära att materialet i teorin kan begäras ut utan europeisk domstolsprövning. Lägg därtill risken för att dina upphovsrättsskyddade verk används som träningsdata för globala AI-modeller, eller att konton plötsligt spärras och data förloras. Med lokala europeiska mjukvaror och lokal datalagring faller allt under GDPR, vilket ger både dig och dina uppdragsgivare en större trygghet.

För hantering, sortering och råkonvertering finns lösningar som gör dig oberoende av till exempel Adobe Lightroom och Adobe Camera Raw med bibehållen teknisk kvalitet. Danska Capture One är redan branschstandard för ansluten fotografering och erbjuder råkonvertering av mycket god kvalitet. Andra alternativ är franska DxO PhotoLab och även Affinity Photo, som startade som ett brittiskt bolag men som numera ägs av australiska Canva. Samtliga är helt eller delvis möjliga att använda med fristående licenser, utan prenumerationsupplägg. Affinity är i sig en mer utvecklad mjukvara med lagerbaserad bildredigering, likt Photoshop.

När det gäller Content Authenticity Initiative (CAI) och standarden C2PA (Coalition for Content Provenance and Authenticity) för en förtroendekedja genom metadata ligger de flesta verktygen efter i jämförelse med Adobesviten. Capture One har varit snabba i vändningarna med C2PA-stöd, men varken DxO PhotoLab eller Affinity Photo har i dagsläget en färdig implemenering.

För molnlagring och överföring av bilder och presentation av material för kund finns det numera flera intressanta europeiska alternativ till amerikanska Dropbox, Google Drive och Microsoft OneDrive.

Jottacloud lagrar all data i Norge under strikta skandinaviska sekretesslagar och erbjuder upp till 50 TB lagring utan komprimering. Deras obegränsade plan har en hastighetsgräns efter 5 TB, vilket kan vara avgörande för den som har stora volymer.

Schweiz har flera intressanta alternativ. Infomaniak pressar priserna hårt på traditionell molnlagring med sin tjänst kDrive. pCloud använder en prenumerationsmodell, men säljer även lagringsutrymme för en engångskostnad. Proton Drive är ett dyrare alternativ, men det beror på att det inte är en ren volymlagring utan en hel säkerhetsinfrastruktur.

Vill du presentera urvalsmaterial för uppdragsgivare? Tyska PicDrop och Framebird är specialiserade på kundgalleri och urval. Även Capture One kan användas genom sin livedelnings-funktion. Framebird erbjuder även leverans av färdiga projekt.

Europeiska mjukvaror ger både dig och dina uppdragsgivare trygghet.

FILMA I RÅFORMAT

Sony FX5 är en kompakt fullformatskamera som riktar sig direkt till fält- och dokumentärfilmare genom att för första gången i klassen erbjuda intern 16-bitars RAW-inspelning där hela ytan kan användas för video (Open Gate). En ny stackad sensor på 16,6 megapixel ger blixtsnabb utläsning, över 15 stegs dynamiskt omfång och tre bas-ISO (800/4000/12800). Tillsammans med AI-autofokus och 32-bit float-ljud sätter FX5 en ny standard för små produktioner.

OPTIKUTMANARE

Viltrox har gjort en imponerande resa i utrustningsvärlden. De har gått från prispressare till en utmanare att räkna med på professionell nivå. Med sin serie ljusstarka fasta objektiv för fullformat och APS-C, bland annat i deras populära Pro- och LAB-serier, levererar de optisk prestanda i absolut toppklass. Knivskarp skärpa, snabb autofokus, väderskyddad konstruktion och krämig bokeh ger kameratillverkarnas egna premiumobjektiv en match till betydligt lägre pris.

GIMBALKAMERA MED DUBBLA OBJEKTIV

DJI uppdaterar sin populära minigimbal. Osmo Pocket 4P är ett mångsidigt dubbelkamerasystem med två helt olika brännvidder: Ett vidvinkligt objektiv på 20 mm f/2,0 för den nya entumssensorn med 17 stegs dynamiskt omfång, samt ett nytt teleobjektiv på 60 mm f/1,8 för porträtt och tajtare utsnitt via en sensor på 1/1,28 tum. Med 10-bitars D-Log 2, upp till 4K/240p och uppdaterad motivföljning blir gimbalen ett trevligt komplement till mindre filmproduktioner.

NAYRA ALY

f/**5,6** *ISO* **100**
1/320 *Obj*: **24 mm**

inställningar

NAYRA ALY:

»När adidas kontaktade mig för att fotografera återlanseringen av Sveriges landslagströja från VM 1994 handlade uppdraget inte bara om att visa upp ett plagg, utan också om att ta oss tillbaka till den där sommaren som lever i det svenska kollektiva minnet.

Jag har själv ingen egen relation till den sommaren. Jag är född 1996 och växte upp i Egypten, Italien och USA. Men genom andras berättelser kunde jag leva mig in i dess betydelse. Jag såg framför mig något utomhus, ganska enkelt och varmt. Inga stora miljöer, ingen överdriven rekvisita eller set design.

Att använda sig av en klassisk bil blev tidigt en stark idé för hur vi kunde förmedla en nostalgisk känsla utan att det skulle kännas klyschigt. Först letade jag efter en Volvo eller Saab, men hittade ingen som kändes helt rätt. Vi ville ha klassisk mörk lack, med varm beige interiör och hittade till slut Mercedesen.

Adidas ville också ha med en spelare från 94-truppen, och valet föll på Henrik Larsson. Därmed behövde produktionen anpassas efter honom. Jag åkte till Helsingborg för att scouta locations, eftersom Henrik bor där och vi bara hade två timmar på oss att fotografera.

Från början hade jag tänkt fotografera på film, men med så kort tid på plats och ett osäkert väder ville jag inte riskera att förlora något. Jag valde därför att arbeta digitalt.

Allt är fotograferat med naturligt ljus, två strobe lights utan bouncers, samt några reflektorskärmar. Vi hade inga stora ljuskällor eller tung produktion. Samtidigt fotograferade vi klockan tio på förmiddagen, vilket egentligen var långt ifrån den mjuka, varma eftermiddagskänsla jag ville åt. Den fick jag till stor del skapa i redigeringen.«

fråga juristen

SKOLFOTO I FOTOMARKNADSFÖRING

Jag har tagit fina porträtt under en skolfotografering och vill visa några på min hemsida. Eftersom jag har upphovsrätten, får jag göra det? /Elis

SVAR: Upphovsrätten innebär att du bestämmer över bilden, men ger dig inte automatiskt rätt att använda barnets bild för ett nytt ändamål. Ett identifierbart barn på bild är också en personuppgift. Din marknadsföring är något annat än att fotografera och leverera skolfoton.

Du behöver därför en rättslig grund enligt GDPR och ska informera tydligt om användningen. Ett särskilt och frivilligt samtycke är ofta säkrast eftersom barns personuppgifter är extra skyddsvärda. Håll samtycket åtskilt från beställningen och kontrollera vem som får lämna det för barnet. Utgå inte från att beställningen även omfattar din portfolio. SFF har mallar för modellavtal och samtycke som kan användas för att tydliggöra vad som har godkänts.

IFRÅGASATT VID GATUFOTOGRAFERING

När jag fotograferar människor på gatan händer det att jag blir ombedd att sluta eller radera bilderna. Har jag rätt att fotografera personer på allmän plats? /Nico

SVAR: Ja, som utgångspunkt är det tillåtet att fotografera människor på allmän plats utan att först fråga om lov. Det gäller även när personer går att identifiera. Att någon känner sig obekväm eller inte vill vara med på bild innebär inte att fotograferingen är förbjuden.

Det finns undantag. Fotografering kan exempelvis vara förbjuden vid vissa skyddsobjekt och i rättssalar. Kränkande fotografering kan bli aktuellt när någon i hemlighet fotograferas i en privat miljö.

Varken en privatperson eller en väktare kan kräva att du raderar lagligt tagna bilder. Polisen kan ingripa och i vissa fall ta kamerautrustning i beslag inom en brottsutredning, men det kräver lagstöd. Skilj också mellan fotografering och publicering: hur bilden får användas och publiceras är en separat fråga.

MIN BILD BLEV POLITISK REKVISITA

Efter valet upptäckte jag att en bild jag tagit hade hämtats från sociala medier och publicerats med ett politiskt budskap. Det ser ut som att kvinnan på bilden stöder en åsikt hon aldrig uttryckt. Vilka rättigheter har vi? /Alice

SVAR: En bild blir inte fri bara för att den ligger öppet på sociala medier. Den som hämtar bilden, lägger till text och publicerar den på nytt behöver normalt fotografens tillstånd. En tagg ersätter inte en licens. Fotografen kan kräva att användningen upphör samt begära skälig ersättning och, vid uppsåt eller oaktsamhet, ersättning för ytterligare skada.

Den avbildades skydd är mer splittrat. Om hon är identifierbar är bilden en personuppgift och GDPR kan aktualiseras. Olovlig identitetsanvändning kan bli relevant om inlägget får det att framstå som att hon själv är avsändaren. En falsk politisk association är däremot inte automatiskt identitetsbrott eller förtal.

Har du en fråga? *Skicka den till jurist@sfoto.se.*

förbundet

NYA MEDLEMMAR

Almir Abdulah, Falköping; **Angie Åström,** Hova; **Anna Dahlberg,** Malmö; **Clara Högberg,** Huddinge; **Daniel Zajd,** Vällingby; **Denis Lukic,** Kållered; **Ebba Andersson,** Hoting; **Edis Potori,** Norsborg; **Ellen Olsson,** Malmö; **Farshid Nasrabadi,** Vällingby; **Fia Wolle,** Nacka; **Fredrik Nilsson,** Göteborg; **Jim Sjöholm,** Lund; **Johan Sandberg,** Kalmar; **Jonas Lundbladh,** Klockrike; **Karmen Karabinova,** Jönköping; **Laban Björfäll,** Stockholm; **Matilda Audas Björkholm,** Umeå; **Mattias Sandelinger,** Helsingborg; **Maud Nycander,** Stockholm; **Max Andersson,** Bromma; **Mehdi Chafik,** Vissefjärda; **Morteza Eslahchi,** Åkersberga; **Philip Kangas,** Vallentuna; **Rebecca Karlund,** Norrhult; **Sandra Walleräng,** Sandared; **Shirak Soghomonian,** Norrköping; **Sofie Mattsson,** Västerås; **Sophia Vestrin,** Varberg; **Victor Söderlund Lundvall,** Umeå.

SÖK KAVALLA-STIPENDIER

Fotoförfattarsektionen inom SFF delar årligen ut sex stipendier till Kavalla, Grekland. Ansökningsperioden har precis öppnat och pågår fram till 11 november. Mer info finns på sfoto.se.

NYA REGLER FÖR BOKNING PÅ NÄTET

Den 19 juni trädde nya regler i distansavtalslagen i kraft. Om du säljer tjänster direkt till privatpersoner via den egna webbplatsen kan du behöva erbjuda en digital funktion för att utöva ångerrätten. Reglerna kan bli aktuella för exempelvis bröllops-, porträtt-, och studentfotograferingar, om kunden kan ingå ett bindande avtal direkt på webbplatsen.

PETER WIKLUND

Jessica Bjurström är ny verksamhetsledare för Svenska Fotografers Förbund sedan augusti.

Ny verksamhetsledare

Hej Jessica Bjurström, ny verksamhetsledare. Berätta lite om din bakgrund – vad har du gjort tidigare?

– Den röda tråden i mitt yrkesliv är att jag trivs där människor brinner för det de gör. Jag har ofta arbetat i medlems- och branschorganisationer där uppdraget handlar om att utveckla verksamheter, företräda medlemmarnas intressen och lyfta viktiga frågor i samhällsdebatten. Nu senast har jag delat min tid mellan den internationella varumärkesbyrån A plus M och rollen som arbetande styrelseordförande i Svenska Bilsportförbundet. Tidigare har jag bland annat varit generalsekreterare för Kungliga Automobil Klubben, kommunikationsdirektör för Sveriges deltagande i Expo 2020 Dubai och vd för Sveriges Kommunikationsbyråer, KOMM.

Vilken relation har du till fotografi?

– Jag har alltid fascinerats av bildens kraft. Ett fotografi kan få oss att förstå, känna eller tänka om på ett sätt som ord ibland inte kan. Därför har bilden följt mig genom hela mitt yrkesliv. Jag har också i 15 år suttit i ledningsgruppen för Fotoskolan STHLM.

PER ENGLUND

Charlie Hay, förra årets vinnare.

SKICKA IN DIN BOK

SVENSKA FOTOBOKSPRISET uppmärksammar fotografi i bokform och delas årligen ut av Fotoförfattarna inom SFF. Fem fotoböcker nomineras varav en utses till vinnare, nominerade får 10 000 kr vardera och vinnaren 40 000 kr. Ansökningsperioden för Svenska Fotobokspriset 2026 är nu öppen och pågår till 25 november. Läs mer på *sfoto.se*.

FOTOGRAFIET SOM SANNINGSVITTNE

TILLSAMMANS med Stadsmuseet i Stockholm bjuder Svenska Fotografers Förbund in till Fotografiet som sanningsvittne del 2, ett seminarium med fokus på bildjournalistik. Lördagen den 21 november i Stadsmuseet, Stockholm.

NY ERSÄTTNING

RIKSDAGEN HAR BESLUTAT att anta regeringens förslag om en moderniserad privatkopieringsersättning (PKE).

Förändringen innebär att systemet blir mer teknikneutralt och bättre anpassat till dagens digitala användning. Samtidigt breddas ersättningsrätten, och fler rättighetshavare kan få del av ersättningen.

Höstens alla föreläsningar

■ **När fotograf och formgivare samarbetar (6/10)**
IDA WESSEL berättar om hur fotografer kan samarbeta med formgivare för att utveckla sina bokprojekt.

SJÄLVPORTRÄTT

Ida Wessel, pratar i oktober.

■ **Arbetsstipendium – tips till din ansökan (20/10)**
SKAFFA DIG EN inblick i hur arbetsstipendierna inom bild och form bedöms, vilka delar av ansökan som är särskilt viktiga.

■ **Att ta betalt som fotograf (3/11)**
VAD ÄR EGENTLIGEN ett rimligt pris? Och hur får man kunden att förstå värdet av det man levererar? Lisa Engström återkommer med en frukostföreläsning om prissättning och kunddialog.

■ **Ge filmen rätt känsla (17/11)**
MATS ANDRÉN ger en introduktion till color grading i DaVinci Resolve, så att du med relativt enkla medel kan ge ditt material en mer genomarbetad och professionell känsla.

■ **Avtalsrätt för fotografer (24/11)**
JIMMY PERSSON på Företagarna går igenom hur avtal kan användas för att förebygga problem och skapa tryggare affärsrelationer.

■ **Bildbehandling med Eva-Teréz Gölin (3/12)**
EVA-TERÉZ GÖLIN är tillbaka med ännu en frukostföreläsning om bildbehandling och praktiska handgrepp som kan lyfta dina bilder.

■ **När bilderna möter rummet (15/12)**
HUR PÅVERKAR RUMMET vilka bilder som fungerar tillsammans? Hur skapar man en rytm genom en utställning? Jenny Lindhe delar med sig av sina erfarenheter.

HEJ MEDLEM

Hej Anton Karlsson, varför blev du medlem i SFF?

– Jag går första året på Nordens fotoskola, under höstterminen fick vi besök av SFF för att lära oss om deras arbete. Jag fick svar och klarhet kring så många grejer som inte rör just fotograferandet: hur mycket man ska ta betalt, när och var man får fotografera bland annat. I och med frilansandet som kommer som fotograf känns det himla bra att kunna vända sig till någon angående frågor man känner sig osäker på.

– Även om det går att kolla upp hur man bör agera rent allmänt, så tycker jag det känns extra tryggt att kunna få prata med en människa om en specifik situation om hur man ska göra där. Efter besöket vi fick av SFF var jag väldigt nyfiken, och jag ville ändå börja prenumerera på Fotografisk tidskrift.

– Mitt intresse för fotografi sträcker sig mycket längre än att jag bara vill jobba som fotograf, därför känns det också bra att vara med att få koll på allt vad gäller utställningar, fotoböcker och liknande.

TEODOR HESSLE

Anton Karlsson, ny medlem.

JOAR VESTERGREN

hej

REBECKA UHLIN
STYRELSEMEDLEM

Bygg en portfolio med *Sök fotograf*

HÖSTEN HAR DRAGIT IGÅNG på riktigt och kanske har din verksamhet också gjort det. Själv passar jag på att göra en nystart och uppdaterar mina sociala kanaler med intentionen att nå en större publik, en av dessa är Svenska Fotografers Förbunds funktion *Sök fotograf*. Den är en av de förmåner du som medlem får och är en plattform där du ges möjlighet att göra din portfolio geografiskt sökbar.

Innan du sätter i gång med att bygga din portfolio finns dock en poäng med att formulera för dig själv vad den ska syfta till. Vill du exempelvis att den ska leda till att du tilldelas en viss typ av uppdrag? Eller kanske jobb för en viss typ av kunder? Då kan det vara en bra idé att göra en målgruppsanpassad portfolio. Det kan såklart kännas osäkert att göra begränsningar, om du i praktiken tar dig an uppdrag med en viss bredd. Däremot kan det bli lättare för din drömuppdragsgivare att förstå vad du faktiskt har att erbjuda, om du vågar vara tydlig och visa vad du vill.

» Det blir lättare för din drömuppdragsgivare att förstå vad du faktiskt har att erbjuda, om du vågar visa vad du vill.

När du gör ditt bildurval, försök att distansera dig från själva fotograferingsupplevelsen. Undvik exempelvis att tänka på hur rolig, lyckad eller utmanande en fotografering var – fokusera på att i stället se resultatet av dina fotografier utifrån kvalitet. Gör ditt bästa för att vara helt ärlig mot dig själv, och om du har en fotografvän som du litar på kan det vara hjälpsamt att låna dennes ögon. *Kill your darlings* är, som alltid, ett användbart begrepp. Det handlar nämligen inte bara om att välja ut dina »bästa« bilder, utan dina bästa bilder som talar till de kunder du är mest intresserad av att arbeta för.

Om du dessutom kontinuerligt uppdaterar din portfolio visar du att du är aktiv och utvecklas inom ditt givna sammanhang. Det kan förstås vara bilder från dina senaste uppdrag, men också andra kompetenser. I funktionen *Sök fotograf* kan du enkelt och överskådligt uppdatera ditt cv. Kanske har du nyligen läst en distanskurs eller deltagit i en workshop som stärker din position inom genren av de uppdrag du helst av allt vill göra.

Avslutningsvis, med risk för att peka på det mest självklara – var tillgänglig och gör det enkelt för nya kunder att kontakta dig.

SÅ FUNKAR SÖK FOTOGRAF

JUST NU FINNS 484 professionella fotografer, retuschörer och filmare sökbara i Sök fotograf. Det är en gratis möjlighet för dig att nå ut, men också en uppskattad tjänst för exempelvis redaktörer eller andra uppdragsgivare som exempelvis vill kunna hitta en produktfotograf i Umeå eller en bostadsfotograf i Örebro, eftersom det går att söka efter både verksamhetsort och särskild fotografisk inriktning.

utställningar

HANS STRAND
Bosjökloster, Höör
Pågår till 30 september

JAN TÖVE
Galleri Moment, Ängelholm
Pågår till 10 oktober

KRISTIN ANDERSSON
Smådalarö gård, Dalarö
Pågår till 1 november

GUSTAV GRÄLL
Härnösands konsthall
Pågår till 7 november

ELISABETH OHLSON
Kulturhuset Stadsteatern, Stockholm
Pågår till 8 november

ANNIKA ELISABETH VON HAUSSWOLFF
Dalslands konstmuseum, Upperud
Pågår till 15 november

LOTTA ANTONSSON
Fotografiska, Stockholm
Pågår till 29 november

FERNANDO MONTIEL KLINT
Landskrona foto
Pågår till 1 mars 2027

NINA VARUMO
Nordiska museet, Stockholm
Pågår till 6 januari 2027

KRISTIAN SCHULLER
Falsterbo Photo Art Museum
Pågår till 10 januari 2027

LENA GRANEFELT
Abecita popkonst, Borås
Pågår till 10 januari 2027

JAN M LUNDAHL
Abecita popkonst, Borås
Pågår till 10 januari 2027

PIETER TEN HOOPEN
Jönköpings läns museum
Pågår till 24 januari 2027

ANDERS ANDERSSON

DOKFOTOSALONGEN 10 ÅR

Händer i Norrköping

För tionde året i rad presenterar Arbetets museum i Norrköping Dokfotosalongen, museets återkommande arena för dokumentärfotografi. Årets tema är »Händer« och totalt har 26 fotografer valts ut av juryn.

Totalt sökte 163 fotografer från hela landet till utställningen, där 118 bilder av 26 fotografer nu kommer att visas. Temat »Händer« har, precis som tidigare år, valts ut bland förslag från museets besökare och har öppnat upp för en mängd olika tolkningar.

Bland årets deltagande fotografer märks Alexandra Petersen, Anders Andersson, Barzan Dello, Filip Powidzki Casserblad, Helen Ahlbom, Jack Mikrut, Nora Lorek, Anna Nordström, Joakim Roos och Rebecka Uhlin.

Arbetets museum, Norrköping | Visas till 17 januari 2027

JOHAN CLAESSON

JOHAN CLAESSON

I utställningen »Nuläge« undersöker Johan Claesson våra olika känslolägen genom minimalistiska fotografier av en flaska. Genom variationer i innehåll och tillstånd skapas ett lågmält men laddat visuellt språk, där vatten, tomrum och förvandling blir metaforer för människans inre processer. Detta är Johan Claessons första större utställning efter examen från Fotoskolan i Jönköping.

Abecita, Borås | Visas till 10 januari 2027

NO 3/2026

Ansvarig utgivare
Oskar Hammarkrantz
oskar.hammarkrantz@sfoto.se

Chefredaktör (tf)
Oskar Hammarkrantz

Art direction och layout
Anton Hull och Maria Loohufvud, Pasadena Studio
hello@pasadenastudio.se

Korrektur Maria Taubert

Redaktionsråd
Jonna Dagliden Hunt, Heather Ferrigan, Peter Wiklund.

Repro Torndahl

Omslagsbild
Joakim Sundström

Tryckeri
Trydells, Laholm

Hemsida
fotografisktidskrift.se

Redaktionsadress
Artillerigatan 6, 5 trappor
114 51 Stockholm

För icke beställt material ansvaras ej.

Prenumeration
Martin Halldin 08-700 00 06
prenumeration@sfoto.se
450 kronor/helår
700 kronor/helår, utland
bankgiro 274-9075

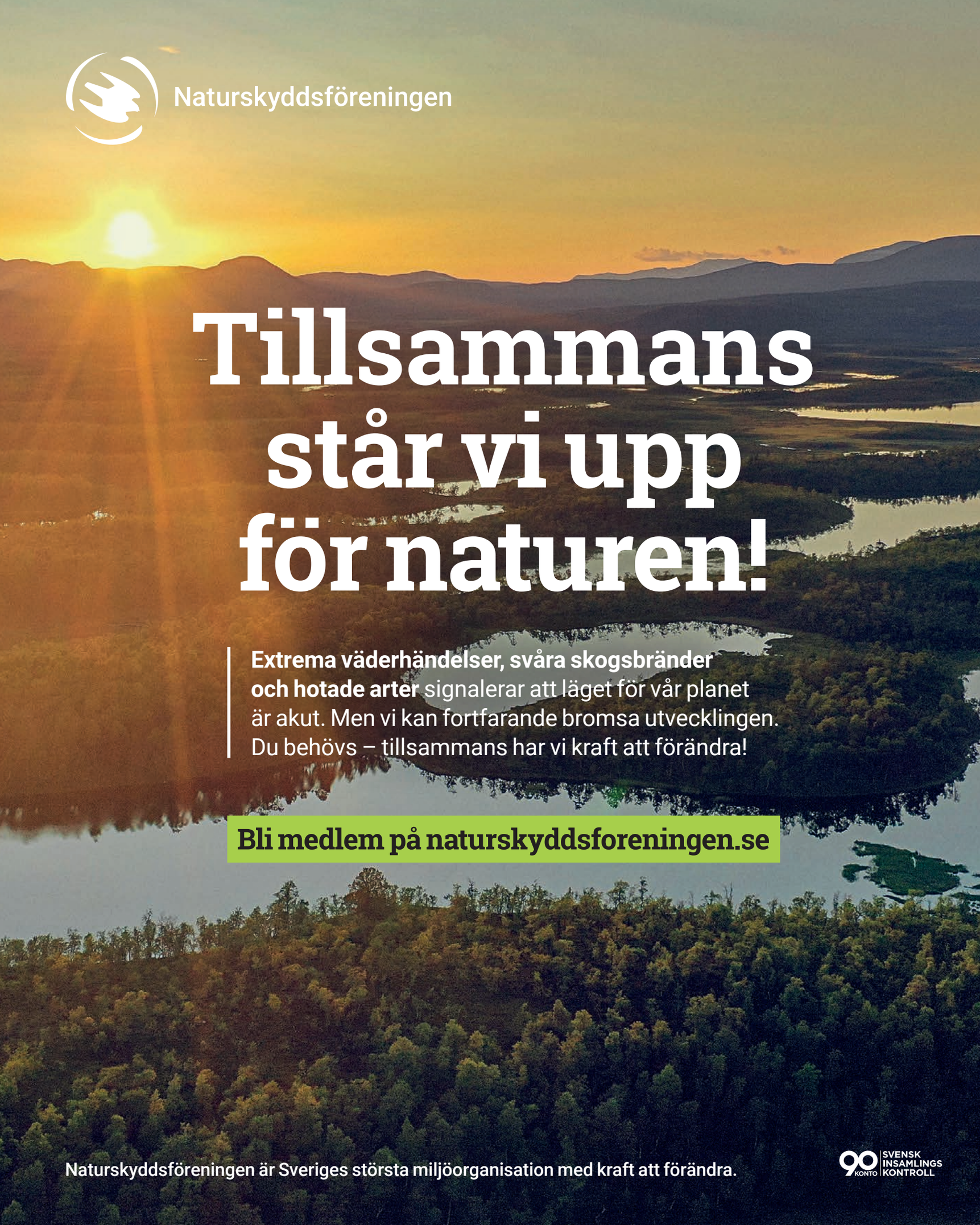
Lösnummer kan beställas från kansliet för 125 kronor inklusive moms.

Vill du sälja Fotografisk Tidskrift som lösnummer?
ekonomitjanst@natverkstan.net

Annonser
annons@sfoto.se

Ägare
Svenska Fotografers Förbund (SFF)
Artillerigatan 6
114 51 Stockholm
08-700 00 06
sff@sfoto.se
www.sfoto.se

ISSN 284-7035

Naturskyddsföreningen
Tillsammans står vi upp för naturen!
Extrema väderhändelser, svåra skogsbränder och hotade arter signalerar att läget för vår planet är akut. Men vi kan fortfarande bromsa utvecklingen. Du behövs – tillsammans har vi kraft att förändra!
Bli medlem på naturskyddsforeningen.se
Naturskyddsföreningen är Sveriges största miljöorganisation med kraft att förändra.
90 KONTO SVENSK INSAMLINGS KONTROLL

B Posttidning
Ej retur

Avs: Fotografisk Tidskrift
Artillerigatan 6, 5 trappor
114 51 Stockholm

Vi har bett SFF-medlemmar att fånga tillfällen då det känns tryggt att vara försäkrad.

Fotografi: Paul Wennerholm

Jag försöker hålla mig gömd under träden när Serhij springer ut i en glänta.
Ovanför honom flyger en rysk drönare över den hårt ansatta frontlinjestaden
Cherson i södra Ukraina. Drönarjägarna som vi tillbringat morgonen med arbetar
i den röda zonen. Här är marken minerad och drönare flyger ständigt i luften.
Jag har spenderat tiotusentals kronor på försäkringar under mina resor.
Det ger en liten trygghet – men förhoppningsvis är det bortkastade pengar.

Du tar bilden. Vi tar hand om försäkringen.

Ring oss på 08-440 54 40 eller besök gefvert.se

Gefvert
En del av Söderberg & Partners